

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

**VĚKOVĚ SMÍŠENÉ TŘÍDY
V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH**

Mixed-Age Groups in Kindertgartens

Bakalářská diplomová práce

Ivana Hájková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Michaela Prášilová, Ph.D

Olomouc

2014

Volné pro vložení zadání.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci na téma: „Věkově smíšené třídy v mateřských školách“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Přerově dne .....

Podpis .....

Ivana Hájková

Poděkování

Děkuji paní doc. PhDr. Michaele Prášilové, Ph.D., za odborné vedení mé bakalářské práce, poskytnutí cenných rad a vstřícný přístup při konzultacích.

V Přerově dne .....

Podpis .....

OBSAH

ÚVOD

TEORETICKÁ ČÁST

1	VĚKOVĚ SMÍŠENÁ TŘÍDA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	2
2	VĚKOVĚ SMÍŠENÉ TŘÍDY V KURIKULU SOUČASNÝCH ČESKÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL	10
2.1	Školní vzdělávací program a věkově smíšené třídy	16

EMPIRICKÁ ČÁST

3	PŘÍPRAVA A REALIZACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	21
3.1	Zjištění respondentů, analýza dokumentů	22
3.2	Tvorba dotazníku	26
3.3	Realizace dotazníkového šetření	28
3.4	Výsledky a interpretace výzkumného šetření	29
4	DISKUSE NAD VÝSLEDKY	33

ZÁVĚR

SEZNAM LITERATURY	40
--------------------------	-----------

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	42
--------------------------------	-----------

ANOTACE	44
----------------	-----------

PŘÍLOHY	
----------------	--

ÚVOD

S věkově smíšenou třídou dětí v mateřské škole pracuji více jak patnáct let a takto organizovanou mateřskou školu také řídím. Vlastní praxe mi ukazuje, co pozitivního pro vývoj dítěte věkově smíšená třída v mateřské škole dětem přináší. Zároveň cítím velkou zodpovědnost, kterou s sebou práce s věkově smíšenou třídou nese. Proto mě zajímá, jak nahlízejí na svou práci ve věkově smíšených třídách mateřských škol ostatní pedagožky a pedagogové. (Vzhledem k převažující feminizaci v předškolním vzdělávání budu dále uvádět termín „učitelky“, čímž doufám nepohorším případné pedagogy oboru.) Zvolila jsem si proto téma „Věkově smíšené třídy v mateřských školách“ pro svou bakalářskou práci.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, které faktory ovlivňují práci učitelek ve věkově smíšených třídách mateřských škol.

Cílem teoretické části je objasnit pojem „věkově smíšená třída“ v předškolním vzdělávání a podmínky její existence v současném českém prostředí.

Cílem empirické části je zjištění faktorů usnadňujících či ztěžujících práci učitelek mateřských škol ve věkově smíšených třídách.

Zvolenými metodami je práce s literaturou, analýza dokumentů a dotazník.

Očekávaným přínosem práce je doplnění stávajících poznatků o práci učitelek ve věkově smíšených třídách mateřských škol.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a empirickou. Teoretická i empirická část jsou členěny do dvou kapitol.

Teoretická část bakalářské práce v první kapitole metodou práce s literaturou objasňuje prostřednictvím názorů odborníků a poznatků z výzkumů pojem „věkově smíšené třídy“ v předškolním vzdělávání. Ve druhé kapitole uvádí podmínky existence věkově smíšených tříd v současném českém prostředí a vývoj kurikula pro předškolní vzdělávání, jehož součástí jsou věkově smíšené třídy.

V empirické části jsou metodou analýzy dokumentů, dotazníku a práce s literaturou zjišťovány faktory, které usnadňují či ztěžují práci učitelek mateřských škol věkově smíšených tříd mateřských škol zřizovaných obcemi ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přešov.

Součástí bakalářské práce je seznam literatury, seznam zdrojů a dvě přílohy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VĚKOVĚ SMÍŠENÁ TŘÍDA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Cílem teoretické části je objasnit pojem „věkově smíšená třída“ v předškolním vzdělávání a podmínky její existence v současném českém prostředí. První kapitola této bakalářské práce objasňuje pojem „věkově smíšená třída“ v předškolním vzdělávání, uvádí názory odborníků na význam takovýchto tříd v mateřských školách, a to vzhledem k jeho vývoji v oblasti sociální, kognitivní, dále v oblasti vývoje řeči, kooperace a hry. Odborníci v ní také popisují důležitost podnětnosti prostředí, význam práce pedagoga a potřebu uvědomění si rizik. V kapitole jsou zmíněny výzkumy z oblasti předškolního vzdělávání realizované v České republice a výsledky zahraničních výzkumů zaměřených na vliv věkově smíšených tříd pro vývoj dětí v předškolním věku. Je takjnaplňován cíl Teoretické části této bakalářské práce.

„O věkově smíšených skupinách (heterogenních) se u nás v posledních dvaceti letech hovoří stále častěji. Debata v evropských zemích se objevila již v 70. letech minulého století, a to v souvislosti s úvahami o potřebě zefektivnit sociální výchovu.“¹

Věkově smíšenou třídou dětí rozumíme spojení různých věkových skupin dětí v jedné třídě mateřské školy. Holstiege² ji popisuje jako: *„spojování rozdílných věkových stupňů v učební skupině mateřské nebo základní školy.“*

Montessori³, představitelka tzv. reformní pedagogiky, uvádí svůj pedagogický koncept a smysl věkově smíšených tříd v díle Absorbující mysl: *„Kouzlo života je v různorodosti lidských typů, s nimiž se člověk setkává...Rozdělení podle věku je jednou z nejnesmyslnějších a nejnepřirozenějších věcí, kterých se člověk dopouští, a to platí i v případě školáků. Takováto segregace narušuje přirozené vazby sociální struktury a připravuje tak jedince o zdravou společenskou zkušenost...To je zásadní chyba, která poskytuje živnou půdu zlu. Takováto nepřirozená izolace zabraňuje vývoji užitečných, ba přímo nezbytných sociálních dovedností. Naše třídy jsou co do pohlaví smíšené, ale rozdělení do skupin na chlapce a dívky ve skutečnosti není příliš důležité. Na čem opravdu záleží, je smíšení dětí různého věku.“*

¹HAVLOVÁ, J. Výhody, či nevýhody věkově smíšených skupin? *Poradce ředitelky mateřské školy*, 2012, roč. 2, č.1, s. 20 – 22.

²RÝDL, K. *Metoda Montessori pro naše dítě*. UNIVERZITA PARDUBICE, 2007, s. 162

³MONTESSORI, M. *Absorbující mysl*, PRAHA : SPS- nakladatelství světových pedagogických směrů, 2003 , s.152

O významu sociálního prostředí, které dítěti v předškolním věku poskytují věkově smíšené třídy z hlediska jeho vývoje, hovoří ve své práci Helus⁴: „*Sociální skutečnost (vztahy, komunikace) nás vždy předchází a náš vstup do ní znamená, že ona se do nás vtiskne, bude se v nás nějak reprodukovat. A tato reprodukce sociální skutečnosti v nás znamená i konstituování nás samých jako osobností, jako „já“.*“

O důležitosti věkově smíšených tříd pro sociální vývoji dítěte píše také Langmeier⁵: „*Každé dítě by mělo mít v předškolním věku příležitost ke styku s druhými dětmi, ať už v institucionální podobě ve školce nebo jinak. Jen v jejich společnosti se učí způsobům chování, které budou později tak důležité. Ve styku s dospělými se nemůže učit pomáhat slabším, nenaučí se někdy druhé vést a jindy se jim podřídit, soupeřit se stejně schopnými, spolupracovat na stejné úrovni a řešit kompromisem mnohé vznikající konflikty.*“ Langmeier zmiňuje i Komenského⁶ Informatorium školy mateřské: „*Ač chůvy a rodičové nemálo dětem prospěti mohou, více však jejich vrstevníci, spolu děti, buď že sobě co povídají, a neb spolu hrají. Nebo mezi dětmi podobnost věku působí, podobnost povah a myšlení...*“

„*Ve věkově smíšených skupinách má vznikat základ harmonického soužití, spolupráce a vzájemné pomoci jednotlivců vědomí sociální jednoty, v níž je jedinec respektován ostatními subjekty a ve které se může bez překážek uplatňovat.*“⁷

Havlová⁸ nazývá předškolní věk „*vpečetovacím obdobím*“ a zdůrazňuje, že význam věkově smíšených skupin v předškolním věku zvláště pro sociální rozvoj osobnosti dítěte není adekvátně doceňován. A to jak rodiči, tak pedagogy.

Rýdl⁹ uvádí výchovné a učební cíle ve věkově smíšených skupinách v sociální výchově a cituje Montessori: „*Věkové mísení působí uspokojivě i v sociální oblasti. Zavedená pravidla skupinového soužití přijímají děti lépe, když je po nich nevyžaduje jen vychovatel nebo učitel, ale i starší děti ze třídy. Straší poznají zrcadle mladších svoji zralost, čímž se jím zvýší vědomí odpovědnosti.*“

Rýdl¹⁰ dále definuje výhodu začlenění předškoláků do jedné třídy jako „*dvojnásobnou*“: „*Ti, co přijdou jako noví, se naučí něco nového, ti zkušenější prosazují svou sebeúctu, učí se pomáhat mladším a učením zdokonalují svoje dovednosti. Tato smysluplná*

⁴HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. PRAHA: PORTÁL, s.r.o., 2004, s. 139

⁵LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie 2., aktualizované vydání*. PRAHA: GRADA PUBLISHING, a.s., 2006, s.100

⁶LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie 2., aktualizované vydání*. PRAHA: GRADA PUBLISHING, a.s., 2006, s.100

⁷PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělání*. PRAHA: PORTÁL, s.r.o., 2012, s.51

⁸HAVLOVÁ, J. Výhody, či nevýhody věkově smíšených skupin? *Poradce ředitelky mateřské školy*, 2012, roč. 2, č. 1, s. 20-22

⁹RÝDL, K. *Metoda Montessori pro naše dítě*. UNIVERZITA PARDUBICE, 2007, s. 163

¹⁰RÝDL, K. *Metoda Montessori pro naše dítě*. UNIVERZITA PARDUBICE, 2007, s. 163

solidarita prohlubuje mezi nimi zvláštní pouto, neboť se učí spolupracovat a starat se o druhé.“

Oblast kognitivního vývoje a řeči dítěte předškolního věku ve věkově smíšené skupině popisuje Havlová¹¹ takto: *“Věkově smíšená skupina výrazněji probouzí v dětech potřebu něčeho dosáhnout, ukázat mladším, že něco umím, a tudíž dokázat i sám sobě, že to umím.“* Havlová¹² dále vychází z díla Montessori: *“Děti se navzájem učí způsobem, který nemohou nahradit ani učitelé, ani rodiče. Děti jsou si ve svém myšlení, pocitech, řeči a představách mnohem blíže než dospělí, mohou si předávat své poznatky mnohem jednodušeji. Když mladší děti pozorují starší děti při činnostech, je tím povzbuzován první zájem o budoucí úkoly a ulehčen přístup k novým oblastem myšlení. Mladší děti se tímto připravují na budoucí úkoly. Často se podstatně dříve zajímají o cvičení, která by vzhledem k věku od nich ještě nikdo neočekával. Starší děti, pokud jsou vyzvány vysvětlení, jsou nuceny své znalosti strukturovat, aby je mohly srozumitelně dál předávat mladším dětem. Protože jen to, čemu člověk sám porozumí, může vysvětlit druhému člověku. Starší děti tak rozšiřují své vlastní schopnosti.“*

V díle Montessori¹³ je uveden také výklad k vývoji myšlení předškolního dítěte ve věkově smíšené třídě: *„...myšlení pětiletých je o mnoho blíže myšlení tříletých, než myšlení dospělých. A tak se maličci naučí lehce tomu, co bychom jim jen těžko vysvětlovali. Mezi mladšími a staršími dětmi existuje zvláštní druh komunikace a souladu, který bychom jen zřídka objevili mezi malým dítětem a dospělým. Existuje mnoho věcí, které dospělý nemůže sdělit tříletému dítěti, ale které mu pětiletý kamarád vysvětlí s největší lehkostí. Funguje mezi nimi zvláštní druh duševní „osmózy“. Tříleté dítě se přirozeně zajímá o to, co pětileté dělá, pokud to ovšem příliš nepřesahuje jeho schopnosti. Všechny starší děti se zase rády na chvíli stávají hrdiny a učiteli, když se z těch maličkových stanou jejich obdivovatelé, kteří k nim vzhlížejí a inspirují se jimi... U nás nejsou malé děti zahanbené dětmi staršími proto, že starší toho víc umí. Cítí, že jejich čas také přijde, až povyroste. Na obou stranách je láska, obdiv a skutečné bratrství.“*

Rýdl¹⁴ objasňuje smysl spojování různých věkových skupin takto: *„Výrazem „spojování různých věkových skupin“ označujeme spojování rozdílných věkových stupňů v učební skupině mateřské nebo základní školy... Optimální míšení je spojení tří ročníků*

¹¹HAVLOVÁ, J. Výhody, či nevýhody věkově smíšených skupin? *Poradce ředitelky mateřské školy*, 2012, roč. 2, č. 1, s. 20-22

¹²HAVLOVÁ, J. Výhody, či nevýhody věkově smíšených skupin? *Poradce ředitelky mateřské školy*, 2012, roč. 2, č. 1, s. 20-22

¹³MONTESSORI, M. *Absorbující mysl*, PRAHA: SPS - nakladatelství světových pedagogických směrů, 2003, s.153

¹⁴RÝDL, K. *Metoda Montessori pro naše dítě*. UNIVERZITA PARDUBICE, 2007, s. 162

v jednom vývojovém stupni, což jest například v mateřských školách všeobecným zvykem.“ Smysl věkově smíšených skupin je znásobit dětem možnosti kooperace ve skupině...“

Pozitivní vliv věkově smíšených tříd na rozvoj kooperace a hry dětí předškolního věku je znám už velice dlouho, což dokládá Příhoda ve své publikaci ze 70. let. Cituje ho ve svém článku Havlová¹⁵, když zmiňuje vliv věkově smíšené třídy v mateřské škole na kooperaci a na dětskou hru: *„Věkově smíšená skupina ovlivňuje pozitivně dětskou hru. Václav Příhoda v knize „Ontogeneze lidské psychiky I“na základě dlouholetého pozorování uvádí: „Bylo prokázáno empiricky i experimentálně, že si děti ve věku druhého dětství spontánně nehrají v kolektivu, takže si samy zřídka vynalézají hry, které vyžadují skutečné dávání a přijímání. Jsou však schopny účastnit se činně, nejen jako diváci, her organizovaných dětmi staršími.“*

Věkově smíšená třída v mateřské škole utváří specifické prostředí, které s sebou přináší mnoho přirozených podnětů a podle Havlové¹⁶ hlavní řídicí činnost pedagoga spočívá v připravenosti prostředí.

Důležitost podnětného prostředí na vývoj dítěte v předškolním věku zmiňuje také Brierley¹⁷: *„Mozku prospívá rozmanitost a stimulace. Jednotvárné okolí, hračky, které nepodněcují fantazii dítěte, výstavka, která je ve třídě příliš dlouho, jsou mozem brzy ignorovány.“*

Podobně o významu podnětnosti prostředí pro děti v předškolním období hovoří Helus¹⁸: *„Rozhodující význam má přístup jedince ke zkušenostem, k možnostem aktivně se projevovat – tedy stoupá důležitost toho, co nazýváme podnětností prostředí.““*

Množství podnětů v prostředí, jako klíčový faktor pro harmonický rozvoj dítěte předškolního věku zdůrazňuje také Rýdl a využívá argumenty Montessori¹⁹: *„M. Montessori vidí „přírodní zákony“ týkající se práce s malými dětmi (kterým pokud je dáno podnětné, stimulační a dobře uspořádané prostředí) v tom, že pokud se nevyužije jejich předpokládaný sklon k sebekázni a sounáležitosti reality a harmonie s ostatními, začnou děti kolem sebe spontánně šířit své vrtošivé, nevypočitatelné, nepozorné a nedbalé způsoby chování...“*

---

¹⁵HAVLOVÁ, J. Výhody, či nevýhody věkově smíšených skupin? *Poradce ředitelky mateřské školy*, 2012, roč. 2, č. 1, s. 20-22

¹⁶HAVLOVÁ, J. Výhody, či nevýhody věkově smíšených skupin? *Poradce ředitelky mateřské školy*, 2012, roč. 2, č. 1, s. 20-22

¹⁷BRIERLEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. PRAHA: PORTÁL, s.r.o., PRAHA, 2000, s. 83

¹⁸HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. PRAHA: PORTÁL, s.r.o., 2004, s. 170

¹⁹RÝDL, K. *Metoda Montessori pro naše dítě*. UNIVERZITA PARDUBICE, 2007, s. 5

Havlová²⁰ dále zdůrazňuje význam práce pedagoga ve věkově smíšené třídě: „Kromě toho, že věkově smíšená skupina lépe umožňuje osobnostní rozvoj dítěte, mění i způsob práce pedagoga. Dostává se do situace „učení prožitkem“ a poznává, že nemůže pracovat frontálním způsobem, že tento způsob práce je neefektivní. Vnímavý pedagog si sám ověří..., že děti jsou si navzájem nejpřirozenějšími vzory...že skupina funguje dobře, pokud jsou nastaveny správně srozumitelné hranice a pravidla. Že práci mu ulehčí dobře připravené podnětné prostředí, je-li ponechána možnost toto prostředí svobodně využívat, tedy může-li si dítě vybrat...Úkolem pedagoga je vést třídu tak, aby děti chápaly, že každé z nich je něčím důležité, každé něco dovede...“

„Žádná činnost se neobejde bez rizika, je třeba uvést, že věková skupina nepůsobí pozitivně automaticky...“. Havlová²¹ zmiňuje několik důležitých rizikových aspektů, které se mohou ve věkově smíšené třídě vyskytnout. Je to například „nevhodné věkové složení dětí“ (převažují-li mladší děti, pak mohou být starší děti zatěžovány přílišnou povinnou pomocí mladším, připravenost prostředí pro vhodnou stimulaci starších dětí může přetěžovat mladší), nesrozumitelná a nedůsledně aplikovaná pravidla, strach učitelky, že děti dostatečně neohlídá, nepochopení rodičů...Největší ohrožení však představuje pedagog, který není vnitřně přesvědčen o smyslu své práce ve věkově smíšené skupině, není vzdělán v metodice práce s takovou skupinou, ale je nucen s takovou skupinou pracovat.“

Z výše uvedeného vyplývá, že věkově smíšené třídy přinášejí nejen řadu výhod pro rozvoj dětí. Takové uspořádání klade také větší nároky na osobnost pedagoga, na jeho schopnosti a dovednosti s věkově smíšenou třídou úspěšně pracovat. „Zájem o věkově smíšené skupiny souvisí s reformou celého vzdělávacího systému“ připomíná Havlová²² a dále uvádí: „Dnešní společnost očekává od vzdělávání více, než jsme byli zvyklí dříve. Klade důraz na kompetence důležité pro život v 21. století...“

Aktuální pohled České školní inspekce na věkově smíšené třídy a roli pedagogů v českých mateřských školách předkládá v Učitelských novinách Štefflová²³: „...Práce s heterogenní skupinou je pro učitelku mnohem náročnější vzhledem k organizaci a diferenciaci činností. Děti v heterogenních třídách však vyrůstají v přirozených skupinách, které simulují role starších či mladších sourozenců podobně jako

²⁰HAVLOVÁ, J. Výhody, či nevýhody věkově smíšených skupin? *Poradce ředitelky mateřské školy*, 2012, roč. 2, č. 1, s. 20-22

²¹HAVLOVÁ, J. Výhody, či nevýhody věkově smíšených skupin? *Poradce ředitelky mateřské školy*, 2012, roč. 2, č. 1, s. 20-22

²²HAVLOVÁ, J. Výhody, či nevýhody věkově smíšených skupin? *Poradce ředitelky mateřské školy*, 2012, roč. 2, č. 1, s. 20-22

²³ŠTEFFLOVÁ, J. Zaběhaný řád se mění, *Učitelské noviny*, 2014, roč. 117, č. 9, s.4 - 6

v rodinách. V heterogenních třídách bývá méně konfliktů mezi dětmi, starší přirozenou cestou učí pečovat o mladší kamarády. Malé děti se dříve stávají samostatnější, neboť se rychleji učí od starších dětí.“

V zahraničí jsou realizovány výzkumy vlivu věkově smíšených tříd na vývoj dítěte v předškolním věku. Zde jsou poznatky jednoho z nich:

- „dělení dětí do skupin stejného věku vzniklo relativně nedávno, v historii byla běžná interakce dětí různého věku s dospělými různého věku, kde se učily různé role a vzájemně si pomáhaly;
- ve smíšených skupinách starší děti mají víc příležitostí být vzorem a pomáhat, mladší děti mají příležitost zapojit se do komplexnějších forem hry;²⁴

Další zjištěné důležité body zahraničních výzkumů týkající se věkově smíšených skupin dětí v předškolním vzdělávání jsou zaznamenány v tomto shrnutí:

- „podporují komunitu – mezi dětmi i zapojení dětí do širší komunity, kde je smíšení dětí v rodinách normální;
- když přibývá rodin s jediným dítětem, smíšené skupiny mohou poskytnout dříve přirozenou zkušenost s věkově rozdílnými dětmi;
- věkově jednotné skupiny předpokládají, že děti stejného věku jsou si velmi podobné – ale výzkumy vývoje dětí ukazují, že individuální schopnosti a potřeby se u dětí rozvíjí rozdílně, takže i mezi dětmi stejného věku jsou velké rozdíly;
- teorie sovětského psychologa Vygotského (1896-1934): důraz na to, že děti se učí i od sebe vzájemně a že různorodost mezi dětmi podporuje učení;
- pro mladší děti je přínosné, když pozorují starší děti při vyspělejších způsobech chování a jednání;
- větší věková různorodost mezi dětmi vede vyučující k tomu, že věnují větší pozornost individuálním rozdílům mezi dětmi a nejednájí automaticky se všemi dětmi stejně – což je výhodné například pro velmi nadané děti;
- naopak děti, které jsou sociálně ostýchavé a mají problémy v interakci s ostatními dětmi, snáze tyto problémy překonávají v interakci s mladšími dětmi, kde mohou vystupovat v kompetentnějších rolích, což posiluje jejich sebehodnotu;

---

²⁴Essa, Eva L. *Introduction to Early Childhood Education*. Belmont: Wadsworth, 2011.

- *smíšené děti samo o sobě nestačí pro dosažení možných vývojových přínosů – jsou nezbytné individuálně přiměřené pedagogické přístupy a postupy, organizační zajištění a podporu;*
- *výzkumy výsledků učení u dětí ukazují, že ve většině hodnocených oblastí nejsou statisticky významné rozdíly mezi dětmi z věkově smíšených a věkově jednotných skupin – což mimo jiné znamená, že věkově smíšené skupiny učení a výsledky dětí neohrožují;*²⁵

Výzkumy provedené v oblasti předškolního vzdělávání v České republice byly v roce 2012 na Masarykově univerzitě v Brně shrnuty a zpracovány ve studii, která přináší přehled témat a empirických poznatků z výzkumů provedených v oblasti předškolního vzdělávání v České republice v letech 2000 – 2010.²⁶ Z úvodu této studie cituji: *„Předškolní vzdělávání v České republice prošlo v posledních 20 letech řadou změn. Decentralizované řízení a humanizace školy poskytuje předškolním pedagogům poměrně velkou svobodu k samostatnému rozhodování a při utváření vlastních vzdělávacích programů.“*²⁷ Vybranými tématy této studie je pět oblastí: *„(1) učitel mateřské školy, (2) dítě, (3) terciární vzdělávání učitelů mateřských škol, (4) řízení mateřské školy a vzdělávací program, 5) rodina.“*²⁸ V žádné z oblastí ovšem není předmětem zkoumání věkově smíšená třída.

Z českého výzkumu v oblasti věkově smíšených skupin v předškolním vzdělávání lze zmínit diplomovou práci Svobodové²⁹, která hodnotila názory dvaceti pedagožek mateřských škol. Autorkou stanovená hypotéza, že děti ve věkově smíšených třídách lépe rozvíjí vzájemné vztahy a socializaci, se empirickým výzkumem potvrdila. Potvrdila se i druhá hypotéza, kterou autorka stanovila: *„Plánování práce ve věkově smíšené třídě je pro pedagoga náročnější.“*

²⁵ Evangelou, Demetra; Katz, Lilian G. Mixed-Age Grouping in Early Childhood Education. In New, Rebecca S.; Cochran, Moncrieff (eds.). *Early childhood education: an international encyclopedia*. Westport: Praeger, 2007, s. 518-523.

²⁶ SYSLOVÁ, Z., NAJVAROVÁ, V. Předškolní vzdělávání v České republice pohledem pedagogického výzkumu, *Pedagogická orientace*, 2012, roč. 22, č. 4, s. 490

²⁷ SYSLOVÁ, Z., NAJVAROVÁ, V. Předškolní vzdělávání v České republice pohledem pedagogického výzkumu, *Pedagogická orientace*, 2012, roč. 22, č. 4, s. 490

²⁸ SYSLOVÁ, Z., NAJVAROVÁ, V. Předškolní vzdělávání v České republice pohledem pedagogického výzkumu, *Pedagogická orientace*, 2012, roč. 22, č. 4, s. 494

²⁹ SVOBODOVÁ, M. *Výhody věkově smíšených tříd v mateřské škole*, MASARYKOVA UNIVERZITA, 2012

Shrnutí:

Věkově smíšená třída dětí v mateřské škole je přirozeným prostředím s množstvím specifických podnětů. V kapitole je dále objasňován pojem „věkově smíšená třída“. Zahrnuje názory odborníků, specifika takovéto organizace tříd v mateřské škole z hlediska pozitivních vlivů na vývoj dítěte předškolního věku v oblasti sociální a kognitivní, z hlediska vývoje řeči, kooperace a hry. Zmíněn v ní je význam způsobu práce pedagoga ve věkově smíšené třídě, důležitost podnětnosti prostředí a možná rizika. Zahraniční výzkumy věkově smíšených skupin zahrnují jejich původ, příležitosti, které dítěti v předškolním vývoji věkově smíšené třídy poskytují a důležitost pedagogických přístupů. Kapitola dále uvádí, že výzkum v České republice v této oblasti zatím nenabízí žádné významné závěry a že se nepodařilo dohledat výzkumy věkově smíšených tříd v mateřských školách, které by v České republice byly provedeny. V takovém případě pak zůstává otevřené poměrně široké pole pro další zkoumání.

2 VĚKOVĚ SMÍŠENÉ TŘÍDY V KURIKULU SOUČASNÝCH ČESKÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL

V kapitole je popisován vývoj kurikula pro předškolní vzdělávání v souvislosti s organizováním tříd s ohledem na věk dětí v českých mateřských školách. V návaznosti na cíl Teoretické části této bakalářské práce jsou zde popsány podmínky existence věkově smíšených tříd v současném českém prostředí a objasňovány základní pojmy, kterými jsou kurikulární dokumenty, školský zákon, Rámcový vzdělávací program, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, třída, věkově smíšená třída.

V období 1. poloviny 19. století, kdy „*po vzoru prvních opatroven v evropských zemích, např. ve Francii, vznikaly útulny...*“ Rýdl a Šmelová³⁰ nezmiňují že by byly děti rozdělovány podle věku. Jako první předškolní zařízení pro malé děti vznikla česká opatrovna v Praze roku 1832 zásluhou českého hraběte Karla Chotka z Vojína pod názvem „školka na Hrádku“.³¹ Následně v pražských částech vznikaly další opatrovny a podle „*vzoru prvních pražských opatroven začaly vznikat podobná zařízení i v dalších městech Čech a Moravy, většinou v sídlech krajských úřadů.*“³² V opatrovnách se scházely malé děti „*k pouhému hlídání a zabezpečení jejich primárních biologických potřeb*“³³. V roce 1869 vznikla první česká mateřská škola u sv. Jakuba, která měla svůj výchovný program a její součástí bylo i vzdělávání.³⁴ Ani zde není popsáno, že by děti byly rozděleny podle věku.

Následné 20. století je nazýváno obdobím „*reformní pedagogiky*“, *kdy v Evropě i v USA postupně vznikalo ohromné množství nejrůznějších typů a podob škol, programů, koncepcí a školních modelů. Školy jsou označovány především jako alternativní, ale také kooperativní, demokraticko-kreativní nebo volné...*“³⁵ Vlivem rozvoje vědy a reformních pedagogických názorů, se začalo pohlížet na období předškolního věku dítěte jako na svébytné období v jeho životě. V průběhu tohoto století byly naplňovány požadavky na hravé metody „*více respektující věkovou kategorii dětí předškolního věku. Hlavními představitelkami této reformní liberální vlny*

³⁰RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 20

³¹RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 20

³²RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 21

³³RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 23

³⁴RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 23,24

³⁵SVOBODOVÁ, J. *Výběr z reformních i edukačních koncepcí*, BRNO, 2009, s. 18

byly učitelky *Ida Jarníková (Čechy) a Anna Süssová (Morava)*³⁶. Tyto prvky a určitou volnost, která obnášela i možnosti věkově smíšených skupin zmiňovaných zejména v tzv. alternativních vzdělávacích programech (...*„alternativní školy“ (třídy) jsou školy s určitou rozdílnou pedagogickou orientací či odlišnou koncepcí řízení chodu celé školy...³⁷*), pak v roce 1948 odstranil Pracovní program pro mateřské školy.³⁸

V poválečném období u nás vznikalo velké množství mateřských škol, které řešilo potřebu zaměstnanosti žen. Neřešilo však potřebu vytváření podmínek *„pro skutečný vývoj každého dítěte podle vlastních dispozic“³⁹* a neřešilo ani věkově smíšené třídy. Ve snaze vytvářet lepší podmínky pro děti v mateřských školách pomáhaly odborníkům také odkazy na tradice J. A. Komenského na Informatorium školy mateřské: *„Až do 19. století se jedná o nejucelenější soubor argumentovaných názorů na cíle, obsah, metody a formy výchovy dětí do šesti let,...Komenský byl první na světě, který zařadil výchovu „předškolních“ dětí do výchovného a vzdělávacího systému celé společnosti.“*

⁴⁰ Komenský uvedl také jako první pojem *„mateřská škola“*. *„Mateřskou školou rozuměl výchovu a poučování dítěte v rodině, „v klínu mateřském“.*⁴¹

V roce 1953, píše Rýdl a Šmelová⁴², byly vydány Prozatímní osnovy pro mateřské školy, které *„představovaly první závaznou normu pro práci všech československých mateřských škol“.*⁴³ Osnovami byl rozsah předškolního vzdělávání určen pro dvě věkové skupiny, pro děti mladší a starší. Preferována v nich byla rozumová složka zejména prostřednictvím povinných zaměstnání, opomíjen v nich byl význam hry.⁴⁴ Po úpravách byly v roce 1955 vydány další *„závazné jednotné Osnovy pro mateřské školy...Stanovily nejen společné ideologicky laděné cíle, ale i obsah a rozsah vědomostí, dovedností a návyků vzhledem k jednotlivým věkovým kategoriím dětí.“*⁴⁵ Ani tyto osnovy nenabízely dětem dostatečný prostor pro spontánní hru. Připomínaly

---

³⁶RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 39

³⁷PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělání*, PRAHA: PORTÁL, s., r., o., 2012, s.155

³⁸RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 60

³⁹RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 59

⁴⁰ RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 9

⁴¹ ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola Teorie a praxe I*, OLOMOUC, 2004, s.26

⁴²RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu(1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s.61

⁴³RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 60

⁴⁴RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 60,61

⁴⁵RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu(1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s.61

spíše systém školních vyučovacích předmětů.⁴⁶

Požadavky z praxe na zlepšení hygienických, zdravotních podmínek v mateřských školách, na respektování věkových zvláštností dětí, přirozené dětské aktivity a založení metody práce na hře daly vzniknout v roce 1958 „*Pokusným osnovám pro mateřské školy*“.⁴⁷ Osnovy, které byly vydány v konečné podobě v roce 1960 jako Osnovy výchovné práce pro mateřské školy: „*byly rozpracovány pro dvě věkové skupiny (mladší děti 3-5 let, starší děti 5-6let)...a důraz byl spatřován v kolektivní výchově*“.⁴⁸ Hru bylo povinností učitelky řídit, vytvářet pro ni podmínky a podle Makarenka „*nechat dětem svobodu jednání jen po dobu, kdy hra probíhá správně*“.⁴⁹

Významnou změnu v organizování tříd v mateřských školách s ohledem na věk dětí přinesl v roce 1967 Program výchovné práce v jeslích a mateřských školách. Zavedl „*kategorizaci dětí podle věku od narození po nástup do základní školy s konkrétní charakteristikou požadavků pro úrovně jednotlivých šesti věkových kategorií*“.⁵⁰ Obsah výchovně – vzdělávací práce byl rozpracován pro děti ve věku 1–3 roky, na jeslové období navazovalo období předškolního věku 3–4 roky, 4–5 let, 5–6 let a byl členěn do pěti složek na tělesnou, rozumovou, mravní, pracovní a estetickou.⁵¹

Proces normalizace nastavil úkol do roku 1975 vypracovat novou koncepci předškolní výchovy s cílem prohloubit ideově výchovné působení předškolních zařízení a povinností se „*organicky začlenit do systému komunistické výchovy a realizovat její zásady podle specifčnosti věku dětí předškolního věku*“⁵². V roce 1978, v průběhu „*intenzivní reorganizace školství*“⁵³, byl tedy vydán Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy včetně dvou metodik, Metodika výchovné práce v předškolních zařízeních I.- jesle a Metodika výchovné práce v předškolních zařízeních II. - mateřské školy. Z té pak vzešel „*požadavek na další změnu koncepce předškolní výchovy, a to zejména v její institucionalizované podobě*“.⁵⁴ Rozčlenění obsahu výchovně-

---

⁴⁶RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu(1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s.61

⁴⁷RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 62

⁴⁸RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 62

⁴⁹RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 63

⁵⁰RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 64

⁵¹RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu(1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 66

⁵²RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 67

⁵³RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 67

⁵⁴RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 67

vzdělávací práce podle věkových kategorií zůstalo zachováno.⁵⁵

Poslední „socialisticky laděné metodické příručky“⁵⁶ byly vydány v roce 1984 k Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Bylo jich deset, základními výchovnými prostředky v nich byla hra, učení, práce a zábavné činnosti a doplněny byly o rekreační činnosti.⁵⁷ Obsah výchovně – vzdělávací práce byl opět rozpracován do věkových kategorií od 1–3 let pro jesle a na 3–4 roky, 4–5 let a 5–6 let pro mateřskou školu.

Pád totalitního režimu v roce 1989, píše Šmelová⁵⁸, přinesl svobodu i ve vzdělávání. Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy přestal být závazný. „Období od roku 1990 až po rok 2001 lze charakterizovat jako období hledání a pokusů.“⁵⁹ „Do první dekády 21. století vstupuje systém předškolních institucí v České republice s neukončenou autonomií v oblasti správy a řízení, ...“⁶⁰. V roce 2001 byl vydán Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání „který staví do popředí osobnost dítěte...se snahou ...vytvářet elementární základy klíčových kompetencí.“⁶¹

Jeho inovovaná verze byla podle § 4 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)⁶² vydána v roce 2004 a uvádí: „V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje a vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let.“⁶³ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV), „vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení.“⁶⁴ RVP PV je v českých mateřských školách východiskem pro tvorbu školních vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání (dále jen ŠVP PV). Obsahuje mimo jiné systém vzdělávacích cílů, které vedou k osvojování

⁵⁵RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 67-69

⁵⁶RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 71

⁵⁷RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 71

⁵⁸ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola Teorie a praxe I.*, OLOMOUC, 2004, s. 43

⁵⁹RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 74

⁶⁰RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2012, s. 93

⁶¹ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola Teorie a praxe I.*, OLOMOUC, 2004, s. 110

⁶²Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), č. 561/2004 Sb., §4

⁶³AUTORSKÝ KOLEKTIV, *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. PRAHA: VÚP, 2004, s. 5

⁶⁴MŠMT ČR. *Rejstřík škol a školských zařízení* [online]. Praha, 2014.

kompetencí, kterými má dítě po ukončení předškolního vzdělávání disponovat. Školy mohou za tímto účelem do ŠVP PV zapracovávat různé prvky klasické alternativní pedagogiky i nových alternativ a mohou v nich být organizovány věkově smíšené třídy. K možnosti organizovat věkově smíšené třídy RVP PV uvádí: *“Mateřská škola se organizačně dělí na třídy. Do tříd je možno zařazovat děti stejného či různého věku a vytvářet třídy věkově homogenní či věkově heterogenní...vzdělávat společně v jedné třídě děti bez ohledu na jejich rozdílné schopnosti a učební předpoklady. V předškolním vzdělávání tak mohou být vytvářeny třídy, v nichž si děti mohou být věkově blízké, stejně tak i věkově vzdálenější...”*⁶⁵

*Školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.*⁶⁶ Školní vzdělávací program vydává ředitel příslušné školy.⁶⁷ Organizace škol je v ustanovení zákona uvedena obecně na třídy.⁶⁸ Kolláriková⁶⁹ píše, že třída je sociální skupinou, kde její členové realizují rozmanitou interakci a vytvářejí sociální vztahy.

Co se týká podmínek organizování tříd v českých mateřských školách, nejsou v legislativě uvedeny.⁷⁰ Je zcela v kompetenci ředitele či ředitelky, jaká kritéria při organizování dětí do tříd vícetřídní mateřské školy zvolí - zda věkově homogenní nebo věkově heterogenní. V případě jednotřídních mateřských škol je volba jednoznačná. Věková skladba třídy dětí vyplývá z demografických podmínek daného regionu a děti jsou přijímány k předškolnímu vzdělávání ve věku zpravidla od tří do šesti let.⁷¹ Věkově smíšené třídy dětí jsou tak vytvářeny přirozenou cestou. Česká školní inspekce (dále ČŠI) se k organizování věkově smíšených tříd mateřských školách vyjadřuje takto⁷²: *“...nedokážeme přesně říct, kolik jakých tříd mateřské školy mají. Orientačně je možné uvést, že většina škol má obě varianty – heterogenní i homogenní třídy. Počet škol s homogenními třídami zůstává již několik let stejný a zhruba odpovídá cca 30%. Přibývá však vícetřídních škol, které mají jinak všechny heterogenní, ale pro pětileté až šestileté vytvářejí třídu homogenní. Důvodem bývá záměr připravit děti lépe na přechod do 1.třídy základní školy...”*

Další aktuální údaje o mateřských školách v České republice uvádí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT ČR) ve Výroční zprávě MSMT ČR o stavu

⁶⁵AUTORSKÝ KOLEKTIV, *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. PRAHA: VÚP, 2004, s. 7 - 8

⁶⁶AUTORSKÝ KOLEKTIV, *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, PRAHA: VÚP, 2004, s. 5

⁶⁷Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání , č. 561/2004 Sb., (školský zákon) § 3, §4, § 5

⁶⁸Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání , č. 561/2004 Sb., (školský zákon), § 23

⁶⁹KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. PRAHA: PORTÁL, s.r.o., 2001

⁷⁰Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání , č. 561/2004 Sb., (školský zákon)

⁷¹Vyhláška., o předškolním vzdělávání, č. 14/2005 Sb., ve znění vyhlášky č.43/2006 Sb.

⁷²ŠTEFFLOVÁ, J. Zaběhaný řád se mění, *Učitelské noviny*, 2014, roč. 117, č. 9, s. 4 - 6

a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2012, 2013⁷³: „*Předškolní vzdělávání zajišťují mateřské školy, jejichž počet se stále zvyšuje v důsledku zvyšujícího se počtu dětí věkové skupiny, pro niž je předškolní vzdělávání určeno. Ve školním roce 2012/13 vzrostl meziročně počet mateřských škol o 80 (na 5 011 škol). V mateřských školách se vzdělávalo 354 340 dětí, tedy o 11,8 tis. více než v předchozím roce.*“ Zdroj, který by uváděl přehled, ve kterých nebo v kolika mateřských školách v České republice jsou organizovány věkově smíšené třídy nebyl zjištěn.

Shrnutí:

V kapitole je popsán vývoj kurikula pro předškolní vzdělávání v souvislosti s organizováním tříd s ohledem na věk dětí a podmínky existence věkově smíšených tříd v současném českém prostředí. Uvádí se v ní, že první české opatrovny a první české mateřské školy u nás organizování dětí podle věku blíže neuvádějí. Následné reformní prvky předškolní pedagogiky, které s věkově smíšenými (heterogenními) třídami pracují, byly po roce 1948 z předškolního vzdělávání odstraněny. V poválečném období byly v mateřských školách zpravidla organizovány dvě věkové skupiny dětí, starší a mladší. Organizování tříd v mateřských školách podle věku dětí (homogenních) přinesl v roce 1967 Program výchovné práce v jeslích a mateřských školách. Období převážně věkově homogenních tříd v českých mateřských školách přetrvávalo až do pádu totalitního režimu v roce 1989. RVP PV přinesl mateřským školám mimo jiné možnost volby v organizování tříd věkově homogenních nebo věkově heterogenních včetně možnosti aplikování alternativních vzdělávacích programů, kterých bývají heterogenní třídy součástí. Pro organizování věkově smíšených tříd v mateřských školách v legislativě České republiky nejsou podmínky specifikovány. Je v kompetenci ředitele(ky), jakou organizaci dětí ve třídě zvolí. Kolik jakých tříd mateřské školy mají nedokáže říci ani ČŠI ani je neuvádí MŠMT ČR.

---

⁷³MSMT ČR, *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2012, 2013*, s. 35

2.1 Školní vzdělávací program a věkově smíšené třídy

Cílem předškolního vzdělávání v České republice, jak uvádí mimo jiné školský zákon⁷⁴, je podporovat rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílet se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů, vytvářet základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání, napomáhat vyrovnávání nerovnoměrností vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání, poskytovat speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. K uvedenému cíli směřuje předškolní vzdělávání v Českých mateřských školách prostřednictvím školních vzdělávacích programů vycházejících z RVP PV⁷⁵. V mateřských školách mohou být aplikovány klasické i novodobé alternativní vzdělávací programy a organizovány věkově smíšené třídy.

Alternativní školy definuje Průcha⁷⁶ takto: „*Alternativní škola je taková vzdělávací instituce, která se vyznačuje nějakou specifičností, na rozdíl od standardní, běžné školy.*“ Průcha⁷⁷ k současným pedagogickým alternativám dále uvádí: „*Trendy pedagogických alternativ nejsou dnes tak výrazně stimulovány klasickými teoriemi reformní pedagogiky jako v dřívějších časech, nýbrž projevují se jakožto četné dílčí inovace vznikající – plánovitě, ale mnohdy i spontánně – v nejrůznějších složkách školní edukace...*“

K tzv. „*klasickým reformním*“⁷⁸ alternativním vzdělávacím programům pro předškolní vzdělávání, které ovlivňují současné vzdělávací programy v českých mateřských školách a které pracují s věkově smíšenými třídami, patří například: Metoda Montessori, Waldorfská škola a Daltonský a Jenský plán.

O „*Metodě Montessori píše také Spilková*“⁷⁹: „*Montessoriovská pedagogika tvoří ucelený systém od předškolního období až do konce staršího školního věku. Systém se opírá o princip věkové heterogenity, svobody a samostatnosti, princip vedení, podle kterého je pedagog chápán jako spolupracovník, pomocník dítěte, vedoucí organizátor, podněcovatel dětské svobody.*“

Počátkem 90. let vznikla první česká soukromá Montessori mateřská a základní škola „*pro kterou jsme navrhli a sestavili vzdělávací program, jenž byl na základě povolení*

⁷⁴Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání , č. 561/2004 Sb., (školský zákon)

⁷⁵AUTORSKÝ KOLEKTIV, *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. PRAHA: VÚP, 2004

⁷⁶PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*, PRAHA: PORTÁL, s.r.o. 2000, s. 172

⁷⁷PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*, PRAHA: PORTÁL, s.r.o., 2012, s. 7, 38

⁷⁸PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*, PRAHA: PORTÁL, s.r.o., 2012, s. 46

⁷⁹SPILKOVÁ, V. a kol., *Současné proměny vzdělávání učitelů*, 2004, s. 83

*MŠMT ČR pokusně ověřován v praxi za běžného provozu školy...Mým cílem bylo podpořit efektivní používání základních montessoriovských principů – pozorování, volnost jednotlivce, příprava prostředí, svoboda volby činnosti – podle přání rodičů a učitelů v České republice.*⁸⁰

V České republice se v současnosti, podle mého zjištění, nachází celkem sedmdesát mateřských škol, které v současnosti pracují podle konceptu Montessori.⁸¹

V Českých mateřských školách je dalším poměrně rozšířeným alternativním vzdělávacím programem, který předpokládá věkově smíšené třídy, Waldorfská škola. Waldorfské školy založil v Německu, ve Waldorfu Rudolf Steiner. O takovýchto mateřských školách píše Gruneliusová⁸²: „Školky s waldorfskou pedagogikou jsou pro děti od tří do sedmi let. Za tu dobu dítě samozřejmě prodělává různé metamorfózy svého vědomí. Zdůrazňuji však, že vše, co jsem uvedla o výchově napodobování, platí pro celý úsek dětského života až do výměny chrupu.“

Průcha⁸³ k Waldorfským školám sděluje toto: „V České republice se oblíbenost waldorfských škol mezi rodiči mírně zvyšuje... Ve školním roce 2010/2011 bylo několik mateřských škol s větším či menším waldorfským zaměřením.“

V České republice je nyní, podle mých zjištění, Waldorfských mateřských škol sedm, z nich některé mateřské školy jsou spojenými zařízeními se základní školou.⁸⁴

Dalším, v současnosti aplikovaným, tzv. „klasickým reformním“⁸⁵, alternativním vzdělávacím programech pro předškolní vzdělávání, kde se vyskytuje věkově smíšená třída – přirozená sociální skupina, je Daltonská škola. Tu založila v roce 1919 americká učitelka Helen Parkhurstová (1887-1973), která spolupracovala s M.Montessori.⁸⁶ Podstatou daltonského vyučování „je forma organizace třídy nebo školy, která na principu volnosti a samostatné práce žáků sleduje cíle uvědomělé a aktivní výchovy k zodpovědnosti a samostatnosti. Sociální forma ve škole by měla být přípravou na pozdější život.“⁸⁷ K principům Daltonského plánu Průcha⁸⁸ zmiňuje, že jde o „zdůraznění spolupráce a vytváření sociálního a demokratického vědomí u dětí...“

⁸⁰RÝDL, K. *Metoda Montessori pro naše dítě*, UNIVERZITA PARDUBICE, 2007, s. 5

⁸¹LAMBERTYOVÁ, K. *Přehled mateřských škol s programem a prvky Montessori pedagogiky* [online]. Praha: Společnost Montessori, o.s., 2014.

⁸²GRUNELIUŠOVÁ, E. *Výchova v raném dětském věku*, PRAHA: BALTAZAR, 1992, s. 30

⁸³PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*, PRAHA: PORTÁL, s.r.o., 2012, s. 48

⁸⁴ASOCIACE WALDORFSKÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL. *Waldorfské mateřské školy v ČR* [online]. Praha: 2014.

⁸⁵PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*, PRAHA: PORTÁL, s.r.o. 2012, s. 46

⁸⁶PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*, PRAHA: PORTÁL, s.r.o., 2012, s. 54

⁸⁷SWOBODOVÁ, J. *Výběr z reformních i edukačních koncepcí*, BRNO, 2009, s. 45

⁸⁸PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*, PRAHA: PORTÁL, s.r.o., 2012, s. 55

V České republice je Daltonský plán aplikován asi ve třech brněnských základních školách a další tři se nacházejí také na Moravě.⁸⁹ „Certifikované“ mateřské školy jsem zjistila dvě⁹⁰, a také se nacházejí v Brně. Dalších sedm mateřských škol je „pravidelně spolupracujících“. Z nich jsou čtyři uvedené jako spojené zařízení se ZŠ.⁹¹

V Německu v Jeně vznikl Jenský plán. Jde o další z alternativních vzdělávacích programů, který pracuje s přirozenou sociální skupinou. „*Motto: Učíme se, pracujeme, zpíváme a hrajeme si společně. Všichni jsme za naše společenství odpovědni*“⁹². Zakladatelem jenského plánu je německý profesor pedagogiky na univerzitě v Jeně, Peter Petersen.⁹³ O Jenském plánu píše Šmahelová⁹⁴: „*V Jenské škole není jádrem výuky školní třída, ale přirozená skupina žáků vytvořená na základě svobodného sdružování žáků, tzv. školní pospolitosť.*“

V České republice vznikla dříve zřejmě pouze jedna ZŠ podle Jenského plánu, ale ta nyní už pracuje podle jiného vzdělávacího programu.⁹⁵ Jenskou mateřskou školu jsem tedy v současné době v České republice nezjistila žádnou.

Učitelky v českých mateřských školách ve věkově smíšených třídách pracují také podle tzv. novodobých alternativních vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání. Z nich jsou dále uvedeny například vzdělávací programy Škola podporující zdraví a Začít spolu. Novinkou posledních let jsou i tzv. lesní mateřské školy, ve kterých také nediferencují děti do skupin podle věku. Tyto nejsou zatím v České republice součástí institucionálního předškolního vzdělávání. Jejich počet a zájem o ně narůstá, a proto jsou zde také zmíněny.

Vzdělávací program Škola podporující zdraví (dále ŠPZ), s prioritou věkově smíšených tříd, vychází z Rámcového programu WHO. „*Hlavním znakem programu ŠPZ je holistické (celostní) pojetí zdraví lidí v prostředí školy a její vzdělávací činnosti... Interakční pojetí zdraví a člověka vychází ze vzájemné propojenosti složek zdraví ve třech interakčních soustavách: Individuální, komunitní a globální.*“⁹⁶

Havlíková⁹⁷, spoluautorka Kurikula podpory zdraví v mateřské škole, v něm uvádí jako jednu z důležitých zásad pro jeho aplikaci věkově smíšenou třídu dětí v mateřské škole

⁸⁹PORTÁL. *Alternativní programy v mateřských školách* [online]. Praha: 2010.

⁹⁰FOLAUFOVÁ, B. *Seznam daltonských škol v ČR* [online]. 2012, Praha: Národní informační centrum pro mládež, 2012.

⁹¹FOLAUFOVÁ, B. *Seznam daltonských škol v ČR* [online]. 2012, Praha: Národní informační centrum pro mládež, 2012.

⁹²SVOBODOVÁ, J. *Výběr z reformních i edukačních koncepcí*, BRNO: MSD s.r.o., s. 47

⁹³SVOBODOVÁ, J. *Výběr z reformních i edukačních koncepcí*, BRNO: MSD s.r.o., s. 47

⁹⁴ŠMAHELOVÁ, B. *Nástin vývoje pedagogického myšlení*, BRNO, 2008, s. 63

⁹⁵KUKAL, P. *Za vším hledej Jenu!*. In: *Rodina.cz: Každodeník o dětech a rodičích* [online]. 6.3.1999.

⁹⁶SVOBODOVÁ, J. *Výběr z reformních i edukačních koncepcí*, BRNO: MSD s.r.o., s. 36

⁹⁷HAVLÍKOVÁ, M. *Kurikulum podpory zdraví v MŠ*, PRAHA: PORTÁL s.r.o., 2008, s. 42

a popisuje ji takto: „Za věkově smíšenou třídu považujeme takovou třídu, v níž jsou zařazeny děti všech věkových skupin, tj. od tří do šesti let (respektive od dvou do sedmi let). Třídy složené např. z dětí tří až pětiletých, nebo čtyř až šestiletých a podobné chápeme pouze jako částečně smíšené; nesplňují podmínky, pro které je jejich zřizování doporučováno.“

V programu Škola podporující zdraví je v roce 2014 zařazeno v České republice celkem sto čtyřicet osm škol, z toho je osmdesát šest mateřských škol a šedesát dvě spojená zařízení ZŠ a MŠ.⁹⁸

Počátkem 90. let vznik v USA projekt Step by Step - vzdělávací program “Začít spolu” a učitelky v mateřských školách, které jej aplikují, pracují s věkově smíšenými skupinami dětí. „Program Začít spolu (ZaS) vznikl definitivně ve spolupráci Children’s Resources Internacional (RSI) v New Yorku a Sörosovy nadace OSF (Open Society Fund)...ZaS je vzdělávací program zdůrazňující: individuální přístup k dítěti; partnerství rodiny, školy a širší společnosti; inkluzi dětí se speciálními potřebami; aktivizující výukové strategie; individuální vzdělávací program.“⁹⁹

V České republice je podle mých zjištění v programu Step by Step zařazeno devadesát dva mateřských škol. Nejvíce takových mateřských škol se nachází v Moravskoslezském kraji, kde jich je celkem dvacet pět¹⁰⁰

Poměrně novým programem pro předškolní vzdělávání v České republice jsou tzv. lesní mateřské školy, kterých děti ve věku od tří do šesti let jsou nejčastějšími návštěvníky. Tyto organizace hledají své místo v legislativě, nejsou dosud zapsány v rejstříku škol.¹⁰¹ Existují formou dětských center, klubů nebo nestátních neziskových organizací. „Myšlenka „s dětmi venku za každého počasí“ má již dlouhodobou tradici ve skandinávských zemích...Pojem lesní mateřská škola se objevil v roce 1954 v Dánsku,...Lesní MŠ dnes existují také v Německu, Švýcarsku, Rakousku, Velké Británii, USA nebo v Japonsku.“¹⁰²

V České republice je evidováno podle dostupných zdrojů padesát sedm lesních mateřských škol, které eviduje Asociace lesních mateřských škol¹⁰³.

⁹⁸STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Seznam škol programu Škola podporující zdraví* [online]. Praha: 2014.

⁹⁹SVOBODOVÁ, J. *Výběr z reformních i edukačních koncepcí*, BRNO: MSD s.r.o., s. 38

¹⁰⁰STEP BY STEP ČESKÁ REPUBLIKA, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ [online]. Praha: 2014.

¹⁰¹MŠMT ČR. *Rejstřík škol a školských zařízení* [online]. Praha, 2014.

¹⁰²ASOCIACE LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL. *Historie lesních MŠ* [online]. Praha: 2011.

¹⁰³ASOCIACE LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL. *Mapa lesních MŠ* [online]. Praha: 2014.

Shrnutí:

Cíle předškolního vzdělávání stanovuje školský zákon a jsou naplňovány prostřednictvím vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání. Pro vzdělávací programy v českých mateřských školách je závazný Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, který ředitelům(kám) umožňuje organizovat třídy věkově heterogenní i věkově homogenní. V souladu s RVP PV jsou v českých mateřských školách aplikována také kurikula alternativních vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání anebo prvků z nich, které počítají s věkově smíšenými třídami. V současnosti v České republice zastávají určitý podíl vlivu na předškolní vzdělávání dětí i další organizace zřizované jinými, než státními subjekty, pro které není RVP PV závazný. Věková rozlišení v nich nebývají specifikována.

EMPIRICKÁ ČÁST

Předcházejícími dvěma kapitolami teoretické části této bakalářské práce, byl naplněn její cíl objasnit pojem „věkově smíšená třída“ v předškolním vzdělávání a podmínky její existence v současném českém prostředí. Cílem empirické části je zjištění faktorů usnadňující či ztěžující práci učitelek mateřských škol ve věkově smíšených třídách. Tento cíl bude naplněn následujícím pohledem do školské praxe.

3. PŘÍPRAVA A REALIZACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výzkumným šetřením budou zjišťovány faktory usnadňující či ztěžující práci učitelek mateřských škol ve věkově smíšených třídách v mateřských školách zřizovaných obcemi ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov.

Cílovou populací pro tento výzkum jsou ředitelky/ředitelé a učitelky/učitelé ve věkově smíšených třídách mateřských škol a spojených zařízeních základní a mateřská škola, které jsou zřizovány obcemi ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov.

Zvolenými metodami k naplnění cíle empirické části této bakalářské práce jsou analýza dokumentů a dotazník s otevřenými odpověďmi.

Výzkum byl realizován v následujících krocích:

1. Zjištění cílové skupiny respondentů(ek), učitelek ve věkově smíšených třídách mateřských škol a spojených zařízení základní škola a mateřská škola zřizovaných obcemi ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov.
2. Oslovení cílové skupiny prostřednictvím ředitelů(ek) mateřských škol a spojených zařízení základní škola a mateřská škola zřizovaných obcemi zvoleného správního obvodu, kteří(é) organizují věkově smíšené třídy. Tito(tyto) ředitelé(ky) budou osloveni a požádáni(y) o spolupráci předáním dotazníku (příloha č.1) učitelkám ve věkově smíšených třídách mateřských škol, které řídí.
3. Zpracování dotazníku (příloha č.1) a jeho rozeslání respondentům(kám)
4. Zpracování odpovědí z navrácených dotazníků.
5. Interpretace a diskuse výzkumných zjištění ve vztahu k cíli výzkumného šetření.

3.1 Zajištění respondentů, analýza dokumentů

Aby mohla být cílová skupina respondentů(ek) pro výzkumné šetření zajištěna, bylo třeba dohledat, ve kterých mateřských školách a spojených zařízeních základní škola a mateřská škola zřizovaných obcemi ve zvoleném správním obvodu jsou organizovány věkově smíšené třídy.

V kapitole 2 se uvádí, že věkově smíšené třídy jsou přirozeně organizovány v jednotřídních mateřských školách a mohou být řediteli(kami) záměrně organizovány i ve více třídních mateřských školách. Dále jsou věkově smíšené třídy v mateřských školách organizovány zpravidla tam, kde jsou aplikována alternativní kurikula pro předškolní vzdělávání či prvky z nich. Ředitelé(ky) také mohou věkově smíšené třídy organizovat v mateřských školách, kde nejsou v ŠVP PV využívána žádná alternativní kurikula pro předškolní vzdělávání či jejich prvky. Organizování věkově smíšených tříd v mateřské škole je v zcela v kompetenci ředitelů(ek). Dále se ve 2. kapitole uvádí, že věkově smíšené třídy českých mateřských škol nejsou v žádném zjištěném zdroji evidovány. Podle sdělení ČŠI, uvedeného v kapitole 2 této bakalářské práce, je četnost jejich výskytu asi třiceti procentní¹⁰⁴. Přehled o tom, zda ředitelé(ky) mateřských škol a spojených zařízení základní škola a mateřská škola zřizovaných obcemi ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov organizují věkově smíšené třídy v mateřských školách, neeviduje ani příslušný odbor školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen OŠMT).

Dokumenty, které byly analyzovány v postupu zajišťování cílové skupiny respondentů(ek), byly výkazy S 1 – 01 o mateřských školách a spojených zařízeních základní škola a mateřská škola zřizovaných obcemi ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov. Tyto výkazy ředitelé(ky) zpracovávají pro OŠMT každoročně k datu 30.09 a evidují se v nich počty mateřských škol a počty spojených zařízení základní škola a mateřská škola a zároveň počty jejich tříd. Analýza uvedených dokumentů byla provedena na základě kritéria počtu tříd ve všech mateřských školách a spojených zařízeních základní škola a mateřská škola vybraného správního obvodu. Touto analýzou byly zjištěny počty jednotřídních a více třídních mateřských škol daného správního obvodu. Počty jednotřídních mateřských škol ukáží zároveň počet věkově smíšených tříd v nich. V případě více třídních mateřských škol bude třeba kontaktovat jejich ředitele(ky) s dotazem, jaké třídy ve více třídní mateřské škole organizují. Kontakty (telefonní čísla a e-mailové

---

¹⁰⁴ ŠTEFFLOVÁ, J. Zaběhaný řád se mění, *Učitelské noviny*, 2014, roč. 117, č. 9, s. 4 - 6

adresy) na ředitelství mateřských škol a spojených zařízení základní škola a mateřská škola byly získány prostřednictvím OŠMT správního obvodu obce s rozšířenou působností Přerov. Ředitelé(ky) byly následně dotazováni(y), zda v mateřských školách organizují věkově smíšené třídy. Na základě jejich vyjádření byly zjištěny počty věkově smíšených tříd ve zvoleném správním obvodu a zároveň cílová skupina respondentů(ek) výzkumného šetření (příloha č. 2).

V souvislosti s kapitolou 2.1 Teoretické části této bakalářské práce, byli/y dále ředitelé(ky) dotazováni(y), zda ve věkově smíšených třídách mateřských škol učitelky aplikují alternativní vzdělávací programy pro předškolní vzdělávání anebo prvky z nich. Zároveň byli/y ředitelé(ky) požádáni(y) o spolupráci při oslovení cílových respondentů(ek) výzkumného šetření, o předání dotazníku ředitelkám či učitelkám ve věkově smíšených třídách mateřských škol, které řídí. Poté byly elektronickou poštou na ředitelství mateřských škol a spojených zařízení základní škola a mateřská škola zaslány pro cílovou skupinu respondentů(ek) dotazníky. (Souhrn zjištěných informací je uveden v příloze č.2.)

Ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov jsou celkem zřizovány čtyřicet dvě mateřské školy. Ty jsou buď samostatnými právními subjekty anebo jsou součástí spojeného zařízení základní škola a mateřská škola. Podle evidence škol zřizovaných obcemi ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov¹⁰⁵ je zřizováno samostatných právních subjektů mateřská škola celkem dvacet čtyři. Počet mateřských škol, které jsou součástí spojeného zařízení základní škola a mateřská škola je ve správním obvodu osmnáct.

Mateřských škol jednotřídních, zřizovaných obcemi jako samostatné právní subjekty, jsem podle výkazů S1 – 01 na OŠMT správního obvodu obce s rozšířenou působností Přerov zjistila celkem osm. Věkově smíšené třídy jsou v nich organizovány přirozenou cestou podle demografických podmínek regionu. Jedna z jednotřídních mateřských škol, která je zároveň mým pracovištěm, pracuje podle alternativního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání Škola podporující zdraví, o kterém se pojednává v podkapitole 2.1 Teoretické části této bakalářské práce. Jedna jednotřídní mateřská škola, jak sdělila její ředitelka, se hlásí k alternativě lesních mateřských škol. Oslovených ředitelk jednotřídních mateřských škol se žádostí o vyplnění dotazníku bylo osm.

---

¹⁰⁵ KRAJSKÝ ÚŘAD OLOMOUCKÉHO KRAJE. *Školy a školská zařízení v Olomouckém kraji* [online]. Olomouc: 2014.

Mateřských škol víceřídnicích, zřizovaných obcemi jako samostatné právní subjekty, je podle výkazů S1 – 01 na OŠMT správního obvodu obce s rozšířenou působností Přerov evidováno k 30.09.2013 celkem šestnáct. Z nich, na základě telefonického zjištění u jejich ředitelů, jsou organizovány čtyři mateřské školy s celkem sedmi věkově smíšenými třídami. Jedna z těchto čtyř mateřských škol pracuje podle alternativního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání Škola podporující zdraví (blíže je program popsán v Teoretické části, v kapitole 2.1) a organizuje tři věkově smíšené třídy. Vzdělávací programy zbývajících čtyř věkově smíšených tříd ve třech mateřských školách se, podle zjištění u jejich ředitelů, neorientují na žádný alternativní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání ani na prvky některého z nich. Osloveny byly čtyři ředitelky víceřídnicích mateřských škol.

Mateřských škol jednotřídnicích, zřizovaných obcemi jako samostatné právní subjekty, které jsou součástí spojeného školského zařízení základní škola a mateřská škola, je podle výkazů S1 – 01 na OŠMT správního obvodu obce s rozšířenou působností Přerov evidováno ke 30.09.2013 celkem devět. V jednotřídnicích mateřských školách, ve spojených zařízeních základní škola a mateřská škola, věkově smíšené ve třídách vychází z přirozených demografických podmínek regionu. Na základě telefonického dotazování jejich ředitelů(ek) v jedné z těchto jednotřídnicích mateřských škol učitelky pracují podle alternativního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání Škola podporující zdraví (blíže jej uvádí Teoretická část, kapitola 2.1). Ve zbývajících osmi jednotřídnicích mateřských školách, které jsou součástí spojeného zařízení základní škola a mateřská škola jsem další alternativní vzdělávací programy pro předškolní vzdělávání nezjistila. Osloveni(y) byli/y ředitelé(ky) všech těchto devíti spojených zařízení základní škola a mateřská škola.

Mateřských škol víceřídnicích, které jsou součástí spojeného zařízení základní škola a mateřská škola se, podle výkazů S1 – 01 k 30.09.2013 na OŠMT správního obvodu obce s rozšířenou působností Přerov, nachází také devět. Na základě telefonického dotazování jejich ředitelů(ek), pracují učitelky ve věkově smíšených třídách ve třech z nich. Jedna mateřská škola se třemi věkově smíšenými třídami aplikuje alternativní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání Škola podporující zdraví (blíže jej uvádí Teoretická část, kapitola 2.1). V jedné z dalších víceřídnicích (také se třemi třídami) mateřských škol pracují učitelky s prvky alternativního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání Wladofská škola (více v kapitole 2.1 Teoretické části). Třetí víceřídnicí mateřská škola s věkově smíšenými třídami neaplikuje žádný alternativní vzdělávací program ani prvky z nich. Byli/y osloveni(y) ředitelé(ky) tří spojených zařízení základní škola a mateřská škola, kteří(é) organizují věkově smíšené třídy.

Shrnutí:

Celkový počet věkově smíšených tříd v celkem čtyřiceti dvou jednotřídních a vícetřídních mateřských školách, buď zřizovaných obcemi samostatně anebo jako součást spojeného školského zařízení základní škola a mateřská škola ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov, byl zjištěn podle výkazů S1 – 01 zpracovaných řediteli(kami) ke 30.09.2013 a podle telefonického dotazování ředitelů(lek) třicet jedna ve dvaceti pěti mateřských školách a ve spojených zařízeních základní škola a mateřská škola (příloha č.2). Jejich množství v daném správním obvodu odpovídá zjištění ČŠI¹⁰⁶ podle kapitoly 2 této bakalářské práce. Celkem v devíti z nich byla zjištěna aplikace některého z alternativních vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání anebo jeho prvky (příloha č.2). Podle alternativního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání Škola podporující zdraví pracují učitelky ve třech mateřských školách s pěti věkově smíšenými třídami. V dalším jednom spojeném zařízení základní škola a mateřská škola se třemi věkově smíšenými třídami jsou aplikovány prvky Waldorfské školy. Jedna jednotřídní mateřská škola v regionu nabízí alternativní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání lesní mateřské školy. K alternativnímu vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání Začít spolu se ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov hlásila v loňském školním roce mateřská škola s jednou věkově smíšenou třídou ve spojeném zařízení základní škola a mateřská škola. V současnosti, po změně v jejím vedení, od programu upouští a aplikuje pouze některé jeho prvky. Podle konceptu M. Montessori a podle Daltonského a Jenského plánu pracuje v současnosti ve zvoleném správním obvodu žádná mateřská škola. Na základě zjištění bylo osloveno s žádostí o vyplnění dotazníku dvacet pět ředitelů(ek) mateřských škol a spojených zařízení základní škola a mateřská škola, kteří(é) organizují věkově smíšené třídy. Počet respondentů(ek) může být i vyšší, závisí na ochotě učitelek ve věkově smíšených třídách se výzkumného šetření zúčastnit (příloha č.2).

---

¹⁰⁶ŠTEFFLOVÁ, J. Zaběhaný řád se mění, *Učitelské noviny*, 2014, roč. 117, č. 9, s. 4 – 6.

3.2 Tvorba dotazníku

V první kapitole této bakalářské práce je uvedeno, že se žádné existující výzkumy zaměřené na věkově smíšené třídy v českých mateřských školách nepodařilo dohledat a dosavadní zjištěné výzkumy z oblasti předškolního vzdělávání zatím nenabízejí žádné závěry z této oblasti. Zůstává tedy poměrně široké pole, otevřené pro další zkoumání. Lze je nyní do určité míry zaplnit čekávaným přínosem této bakalářské práce, kterým bude doplnění stávajících poznatků o práci učitelek ve věkově smíšených třídách mateřských škol.

Nové poznatky byly zjišťovány výzkumným šetřením sledujícím cíl empirické části a zároveň cíl celé bakalářské práce. Předmětem zkoumání budou faktory ovlivňující práci učitelek ve věkově smíšených třídách mateřských škol. Objekty zkoumání budou věkově smíšené třídy v mateřských školách ve vybrané lokalitě správního obvodu obce s rozšířenou působností Přerov. Výzkumné šetření bude provedeno metodou sběru dat zjišťovaných na základě dotazníku mezi učitelkami ve věkově smíšených třídách mateřských škol vybraného správního obvodu. Tato metoda je obvykle při výzkumných šetřeních využívána a proto předpokládám, že bude cílovou skupinou respondentů(ek) bez potíží přijata, protože cílem je .Celkem pět dotazníkových položek bude zaměřeno jednak na délku pedagogické praxe učitelek ve věkově smíšených třídách a jednak jimi budou zjišťovány faktory usnadňující a ztěžující práci učitelek mateřských škol ve věkově smíšených třídách. Tímto výzkumným šetřením má být také objasněno, zda jsou učitelky mateřských škol přesvědčeny o smyslu práce ve věkově smíšených třídách a jakou podporu považují ve své práci za potřebnou.

První položka dotazníku je uzavřená a zaměřuje se na délku praxe respondentů(ek) ve věkově smíšených třídách mateřských škol. Další dotazníkové položky jsou otevřené. V nich respondenti(ky) mohou podle vyjádřit své zkušenosti a názory. První otevřená otázka dotazníkového šetření na základě cíle zjišťuje faktory, které práci s věkově smíšenou třídou učitelkám usnadňují. Odpovědi mohou objasnit pozitivní skutečnosti, které práci učitelek ve věkově smíšených třídách ovlivňují a které se vyskytují právě v tomto specifickém prostředí. Odpovědi na druhou otevřenou otázku dotazníkového šetření učitelky mohou vyjádřit přesvědčení o smyslu své práce ve věkově smíšené třídě a zdůvodnit jej. Tuto dotazníkovou položku považuji za velmi významnou protože právě postoj pedagoga (kap. 1) může ovlivnit kvalitu předškolního vzdělávání ve věkově smíšené třídě. Třetí položkou zjišťuji faktory, které práci učitelek ve věkově smíšené třídě ztěžují. Z nich by měly vyplynout konkrétní obtížnosti předškolního vzdělávání ve specifickém prostředí věkově smíšené třídy. Odpovědi

na závěrečnou dotazníkovou položku mají rozšířit poznatky o tom, v čem je třeba učitelkám v práci s věkově smíšenou třídou v mateřské škole pomoci a tím poukázat na další faktory, které v předcházejících položkách dotazníku respondenti(ky) explicitně nezmínili(y). (Dotazník, příloha č.1).

3.3 Realizace dotazníkového šetření

Na odboru školství, mládeže a tělovýchovy správního obvodu obce s rozšířenou působností Přerov mi byly poskytnuty potřebné informace a kontakty na ředitele(lky) mateřských škol a spojených zařízení základní škola a mateřská škola zřizovaných obcemi uvedeného správního obvodu. Telefonickým dotazováním ředitelů(lek) vybraných mateřských škol a spojených zařízení základní škola a mateřská škola jsem zjistila jejich ochotu spolupracovat: v této fázi nikdo neodmítl zapojení do výzkumu. Na základě těchto zjištění jsem elektronickou poštou dvaceti pěti ředitelům(kám) mateřských škol a spojených zařízení základní škola a mateřská škola rozeslala dotazníky pro učitelky v jedenatřiceti věkově smíšených třídách s uvedením termínu vrácení vyplněných dotazníků.

Devět respondentek, které pracují s věkově smíšenými třídami, odpovědělo ze samostatně zřizovaných jednotřídek. Dalších šest respondentek bylo z pěti jednotřídních mateřských škol ve spojeném zařízení základní škola a mateřská škola. Sedm respondentek odpovídalo ze čtyř více třídních, samostatně zřizovaných mateřských škol a tři respondentky poslaly vyplněný dotazník ze tří více třídních mateřských škol ve spojeném zařízení základní škola a mateřská škola. Celkový počet respondentek (ve všech případech šlo o ženy), které vždy vyplnily všechny dotazníkové položky, bylo dvacet pět, a to z celkem devatenácti mateřských škol a spojených zařízení základní škola a mateřská škola vybraného správního obvodu a z celkem dvaceti věkově smíšených tříd

Z pěti mateřských škol s celkem sedmi věkově smíšenými třídami spojených zařízení základní škola a mateřská škola jsem odpověď neobdržela a jedna z respondentek se vyjádřila, že nepracuje ve věkově smíšené třídě. Návratnost dotazníku tedy činila 80%.

3.4 Výsledky a interpretace dotazníkového šetření

Cílem empirické části bylo zjištění faktorů usnadňujících či ztěžujících práci učitelek mateřských škol ve věkově smíšených třídách. Faktory byly zjišťovány dotazníkovým šetřením mezi učitelkami věkově smíšených tříd mateřských škol správního obvodu obce s rozšířenou působností Přerov. Jejich návratnost byla 80%.

První položkou byla zjišťována délka praxe respondentek. Četnost položky byla dvacet pět. Respondentky uváděly délku své praxe ve věkově smíšených třídách mateřských škol správního obvodu obce s rozšířenou působností Přerov v časovém rozpětí od jednoho roku do třicet sedmi let.

Druhá položka výzkumného šetření zjišťovala faktory, které učitelkám práci ve věkově smíšené třídě usnadňují. Četnost odpovědí k této položce byla dvacet pět. Nejčastěji se vyskytoval faktor, který učitelky uvedly celkem devětkrát, a to ten, že starší děti jsou inspirací a vzory, které mladší napodobují. V sedmi případech byl učitelkami uveden faktor podnětného prostředí s dostatkem materiálu pro všechny věkové skupiny. Šest učitelek považovalo za faktor usnadňující jejich práci lepší adaptaci mladších dětí za pomoci starších a zkušenosti a soulad mezi učitelkami, jejich spolupráci, vzájemnou podporu a společné postupy při práci s dětmi. Celkem čtyři učitelky věkově smíšených tříd se shodly, že jim práci usnadňuje pomoc starších dětí mladším. Stejný počet zjištění ukázal faktor přirozeného sociálního prostředí. Po dvou byly zjištěny tyto faktory usnadňující práci učitelek: zodpovědnost starších dětí, přítomnost staršího sourozence, přirozené předávání vědomostí mezi dětmi a respektování odlišností nerovnoměrného vývoje. Po jednom pak bylo zjištěno: zmírnění soupeření a agresivity, důležitost, sebejistota a zodpovědnost starších dětí, vnímavost a inteligence dětí, zavedené návyky v mateřské škole, dřívější samostatnost mladších dětí v sebeobsluze, vynalézavost starších jako inspirace mladším v kooperaci, ve spontánní hře, v edukačních činnostech, individualizace práce s dětmi a dobré nastavení spontánního učení, podmínky pro socializaci dětí, spolupráce s rodiči. V neposlední řadě byly také po jednom zjištěny další faktory usnadňující práci učitelek věkově smíšených tříd mateřských škol daného správního obvodu, a to vzdělávací program pro předškolní vzdělávání Škola podporující zdraví kvalitně připravené materiály a kvalitně zpracovaný ŠVP PV.

Jedna z respondentek se vyjádřila, že neví o ničem, co by jí práci ve věkově smíšené třídě usnadňovalo.

Třetí položkou výzkumného šetření bylo zjištěno, zda jsou učitelky přesvědčeny o smyslu své práce ve věkově smíšené třídě a proč. Četnost odpovědí k této položce byla dvacet pět. Z tohoto počtu uvedly dvacet dvě respondentky, že o smyslu své práce přesvědčeny jsou a tři o jejím smyslu přesvědčeny nejsou.

Nejvíce respondentek, celkem sedm, vyjádřilo shodu ve vyjádření smyslu své práce ve věkově smíšené třídě mateřské školy v efektivnějším učení mladších dětí nápodobou vzorů starších dětí, získáváním většího množství podnětů a v tom, že jsou věkově smíšené třídy obohacujícím prostředím jak pro děti tak pro učitelku. Ve třech zjištěních byl respondentkami zmíněn význam možnosti dlouhodobého sledování vývoje dítěte a význam respektu k individuálním rozdílům. Dvě respondentky se shodně vyjádřily, že vidí smysl své práce ve věkově smíšené třídě v tom, že kopíruje reálný život a umožňuje lepší spolupráci a kooperaci mezi dětmi. Dále že její prostředí učí děti respektu, toleranci, vzájemného porozumění, ohleduplnosti, což se z naší společnosti postupně vytrácí. Dalšími jednotlivými zjištěními o smyslu práce učitelky ve věkově smíšených třídách byla tato: přirozené vyrovnávání „nerovnosti ve vývoji“, ve vyšším sebevědomí a důležitosti starších dětí, ve snazší a rychlejší adaptaci dětí, v lepších podmínkách pro vývoj řeči a rozvoj sociálního chování, v rozvíjení porozumění a ohleduplnosti, v upevňování mezilidských vztahů. Jedna respondentka dále uvedla, že její práce má smysl proto, že zde jde o přirozené sociální prostředí a je třeba s takovým umět pracovat a rozumět mu. Další uvedla, že je velmi přesvědčena o smyslu své práce ve věkově smíšené třídě proto, že si děti volí úkoly rozdílné obtížnosti přesně podle svých potřeb v zóně proximálního rozvoje a nepracují na úkolech „podle věku“, ale podle toho, jak danou dovednost zvládají. Jiná je velmi přesvědčena o smyslu své práce, protože přirozené sociální prostředí dětem usnadňuje socializaci, vývoj vztahů napodobováním a nalézání „svého místa na slunci“ a že při dodržování nastavených pravidel jak dětmi tak dospělými věkově smíšená třída vede k prevenci dnes často tak uváděných sociopatologických jevů. Další respondentka se ve třetí dotazníkové položce vyjádřila, že ve věkově smíšené třídě je ve větší míře práce učitelky zaměřená na individuální přístup, protože zde je to samozřejmá nutnost a jednoznačně volí smíšené skupiny dětí v předškolním věku, protože v tomto období svého vývoje potřebují úplně něco jiného, než potom ve škole. Jinak vyjádřila smysl své práce jiná z respondentek, když napsala, že se každodenně snaží o plnohodnotnou náplň pro každou věkovou skupinu a děti jsou dobře připraveny pro další činnost v základní škole a další, že práce s věkově smíšenou skupinou dětí má smysl, pokud dokážeme neupřednostňovat mladší před staršími, neomlouvat je za chyby jen proto že jsou mladší a protože pravidla platí pro všechny stejně,

Čtvrtou položkou výzkumného šetření, která vede k naplnění cíle empirické části této bakalářské práce, byly zjišťovány faktory, které učitelkám práci ve věkově smíšené třídě ztěžují. Četnost odpovědí k této položce byla dvacet pět.

Nejčastěji, celkem devětkrát, se mezi respondentkami vyskytovalo zjištění nedostatečného finančního ohodnocení učitelek a nedostatku financí pro vybavení věkově smíšených tříd pomůckami a hračkami vodnými pro všechny věkové skupiny k vytváření podnětného prostředí. V pěti případech bylo zjištěno, že učitelkám ztěžují práci příliš velké věkové rozdíly mezi dětmi. Stejně tak pětkrát byl ztěžujícím faktorem označen velký počet dětí. Ve třech zjištěních se ukázalo, že ztěžujícím faktorem práce učitelek ve věkově smíšených třídách je nedostatek metodických materiálů a ve dvou nedostatek pomůcek pro všechny věkové skupiny. Dvě zjištění ukázala na (ne)spolupráci s rodiči a náročnosti práce z hlediska osobnostních kompetencí učitelky. Z nejméně početných zjištěných faktorů ztěžujících jim práci, zpravidla po jednom, respondentky uváděly následující: ve větší náročnosti práce učitelky ve věkově smíšené třídě oproti homogenní i proto, že se zde neuplatní snazší frontální způsob práce a je třeba stále individualizovat anebo pracovat ve skupinách podle schopností dětí a ne podle věku, dále nepřipravenost dětí přicházejících do mateřské školy bez základních dovedností a návyků, stálé rozdělování a příprava činností s ohledem na rozmanitost věkových skupin, nedostatek času, dodržování školské legislativy a plnění očekávaných výstupů, málo informací, nepochopení zvláštností věkově smíšených skupin příliš ambiciózními kolegyněmi.

Dvakrát bylo zjištěno, že učitelkám neztěžuje práci nic a že jsou se svou prací ve věkově smíšené třídě zcela spokojené.

Závěrečnou pátou dotazníkovou položkou bylo zjišťováno, jaká podpora či pomoc by učitelkám v jejich práci pomohla.

Nejčastěji zjištěnou očekávanou podporou se ukázala, a to celkem devětkrát, potřeba kvalitních a propracovaných metodik pro věkově smíšené skupiny. V osmi zjištěních projevíly učitelky věkově smíšených tříd mateřských škol potřebu navýšení financí pro práci asistentů či dalších kvalifikovaných učitelek ve věkově smíšených třídách, pro zajištění možnosti individualizace práce s dětmi z důvodu velkých věkových rozdílů mezi nimi. V sedmi zjištěních byla opět zjištěna potřeba financí, a to pro adekvátní ohodnocení práce učitelek včetně těch, které uvádějí do praxe. Také v šesti zjištěních to byla potřeba finančních prostředků, tentokrát k nákupu vzdělávacího materiálu vhodného pro všechny věkové skupiny ve věkově smíšených třídách. Pětkrát bylo mezi respondentkami zjištěno, že by pomohlo studium

k pochopení vývojových zvláštností dětí a širší nabídky dalšího vzdělávání pro pedagogické pracovníky se zaměřením na věkově smíšené třídy, literatura s touto tematikou a potřeba výměny zkušeností učitelek. Dvakrát respondentky vyjádřily potřebu větších pravomocí při jednáních s rodiči a potřebu jejich větší informovanosti o vývojových etapách dětí předškolního věku a dvakrát potřebu menších skupin dětí ve věkově smíšených třídách mateřských škol. Jedna respondentka se vyjádřila, že by jí pomohlo jednodušší vyhodnocování a méně administrativy, jedné by pomohly pomůcky pro děti se samokontrolním systémem, další by pomohla výměna zkušeností mezi učitelkami z jiných věkově smíšených tříd. Jedné by pomohlo přijímat děti do mateřských škol opět od tří let.

Podle zjištěných skutečností na základě poslední, páté položky se ukazuje, že potřeba podpory a pomoci, kterou by učitelky věkově smíšených tříd uvítaly, v podstatě zase poukazují na faktory ztěžující.

4. DISKUSE NAD VÝSLEDKY

V podkapitole 3.4 této bakalářské práce jsou popsány faktory, které byly zjištěny výzkumným šetřením. V této kapitole empirické části budou zjištěné faktory důkladněji objasněny v kontextu s názory odborníků uvedenými v teoretické části této bakalářské práce.

První položkou byla zjištěna délka praxe respondentek, kterými byly učitelky věkově smíšených tříd mateřských škol zvoleného správního obvodu. Uváděly v ní délku své praxe v rozpětí od jednoho roku do třicet sedmi let. Faktor délky praxe mohl některé z odpovědí do jisté míry ovlivnit. Například jedna z respondentek s teprve roční praxí se vyjádřila, že pro málo zkušeností s tímto typem třídy se k položce, která zjišťovala potřeby či pomoc, kterou by učitelky uvítaly, nevyjádřila. Naopak mezi učitelkami, které uvedly délku své praxe nad deset let, byly mezi specifickými faktory, které jim práci ve věkově smíšené třídě usnadňují, uváděny dlouhodobé vlastní zkušenosti.

Ve zjištěních podle druhé položky dotazníkového šetření respondentky nejčastěji uváděly následující faktor, který jim práci ve věkově smíšených třídách usnadňuje: starší děti jsou pro mladší inspirací a vzory. Důležitost tohoto zjištění popisuje v první kapitole této bakalářské práce Langmeier: *„Každé dítě by mělo mít v předškolním věku příležitost ke styku s druhými dětmi,...Jen v jejich společnosti se učí způsobům chování, které budou později tak důležité...“*. Podobně v ní píše Průcha: *„Ve věkově smíšených skupinách má vznikat základ harmonického soužití, spolupráce a vzájemné pomoci jednotlivců, vědomí sociální jednoty,...“*. O významu vzorů píše v první kapitole této bakalářské práce také Rýdl, kde cituje Montessori: *„Věkové mísení působí uspokojivě i v sociální oblasti. Zavedená pravidla skupinového soužití přijímají děti lépe, když je po nich nevyžaduje jen vychovatel nebo učitel, ale i starší děti ze třídy...“* Z tohoto zjištění se dá vyvodit to, že vliv vzorů je pro dítě v předškolním věku zvláště významným faktorem, a to pro všechny oblasti jeho života, kdy mu vzory starších dětí pomáhají lépe se v prostředí mateřské školy, ať materiálním či sociálním, školy vyznat a zorientovat.

Dalším usnadňujícím a specifickým faktorem, který byl druhou položkou v dotazníkovém šetření častokrát zjištěn, byl faktor podnětnosti prostředí. Toto zjištění koresponduje s názorem Brierleyho, citovaného v první kapitole této bakalářské práce: *„Mozku prospívá rozmanitost a stimulace. Jednotvárné okolí, hračky, které nepodněcují fantazii dítěte, výstavka, která je ve třídě příliš dlouhá, jsou mozku brzy ignorovány.“* K významu podnětného prostředí je ve stejné kapitole citován i Helus a Havlová, která

v jeho připravenosti pro všechny věkové skupiny spatřuje hlavní činnost pedagoga ve věkově smíšené třídě. Rýdl vidí množství podnětů jako klíčový faktor pro harmonický rozvoj dítěte předškolního věku a „...*podnětné, stimulující a dobře uspořádané prostředí...*“ jako velmi důležité při práci s malými dětmi uvádí i Montessori. Podle častých zjištění tohoto faktoru je zřejmé, že si učitelky věkově smíšených tříd jsou vědomy jeho důležitosti a potřeby jeho zajištění s dostatkem materiálu pro všechny věkové skupiny.

Helus k významu přirozeného sociálního prostředí, které podle předchozích zjištění řadily učitelky ve věkově smíšených třídách v mateřských školách k faktorům usnadňujícím jejich práci, uvádí: „*Sociální skutečnost (vztahy, komunikace) nás vždy předchází a náš vstup do ní znamená, že ona se do nás vtiskne, bude se v nás nějak reprodukovat. A tato reprodukce sociální skutečnosti v nás znamená i konstituování nás samých jako osobností, jako „já“.*“ Podobně Průcha píše, že právě ve věkově smíšených třídách má vznikat „*základ harmonického soužití, spolupráce a vzájemné pomoci jednotlivců, vědomí sociální jednoty, v níž je jedinec respektován...*“ Havlová nazývá předškolní věk „*vpečetovacím obdobím*“...a dále píše, že význam věkově smíšených skupin zvláště pro sociální rozvoj osobnosti dítěte není adekvátně doceňován jak rodiči, tak pedagogy. Vycházím-li ze zjištění na základě dotazníkového šetření mezi učitelkami mateřských škol věkově smíšených tříd vybraného správního obvodu, pak mě těší, že si význam tohoto faktoru učitelky uvědomují a k faktorům, které usnadňují jejich práci jej často uvedly. Faktor přirozeného sociálního prostředí řadím ke specifickým pro ve věkově smíšené třídě v mateřských školách.

Výzkumným šetřením v této empirické části bylo třetí dotazníkovou položkou zjišťováno, zda a proč jsou učitelky přesvědčeny o smyslu své práce ve věkově smíšené třídě. Celkem dvacet dvě z pětadvaceti uvedly, že o smyslu své práce přesvědčeny jsou. Toto zjištění je velmi uspokojujivé jednak pro učitelky samé a zejména pro děti, které věkově smíšené třídy mateřských škol, které spadají do daného správního obvodu, navštěvují. A opět se na tomto místě dostáváme k odbornému názoru Havlové, že největším ohrožením práce ve věkově smíšené třídě v mateřské škole je právě učitelka, není-li o smyslu své práce vnitřně přesvědčena.

Nejvíce učitelek věkově smíšených tříd mateřských škol zvoleného správního obvodu vyjádřilo smysl své práce v efektivnějším učení mladších dětí nápodobou vzorů starších dětí. V souladu s tímto, pro věkově smíšené třídy specifickým, zjištěním jsou i názory některých z odborníků citovaných v první kapitole této bakalářské práce.

Oblast kognitivního vývoje a řeči dítěte předškolního věku ve věkově smíšené třídě popisuje Havlová tak, že probouzí v dětech potřebu něčeho dosáhnout, mladší se chtějí vyrovnat starším a starší mohou dokázat sami sobě, že něco umí. O vývoji myšlení předškolního dítěte ve věkově smíšené třídě je v první kapitole této bakalářské práce také citován výklad z díla Montessori: *„Existuje mnoho věcí, které dospělý nemůže sdělit tříletému dítěti, ale které mu pětiletý kamarád vysvětlí s největší lehkostí. Funguje mezi nimi zvláštní druh duševní „osmózy“. Tříleté dítě se přirozeně zajímá o to, co pětileté dělá...“*

Je potěšujícím zjištěním, že právě tento faktor uvedly učitelky nejčastěji a v souladu s názorem odborníků: *„...Dnešní společnost očekává od vzdělávání více, než jsme byli zvyklí dříve. Klade důraz na kompetence důležité pro život v 21. století.“*

K dalším častým specifickým zjištěním, na základě třetí položky o smyslu práce učitelek věkově smíšených tříd v mateřských školách, patřilo zjištění významu respektu k individuálním rozdílům a to, že věkově smíšená třída v mateřské škole kopíruje reálný život a umožňuje lepší spolupráci a kooperaci mezi dětmi.

Pokud jde o čtvrtou položku výzkumného šetření, nejčastěji zmiňovaným faktorem ztěžujícím práci učitelek věkově smíšených tříd byl zjištěn obecný a dlouhodobý problém jejich nedostatečného finančního ohodnocení. Tento faktor lze považovat za obecný, neboť platy učitelek mateřských škol ve třídách věkově smíšených i věkově stejnorodých (dále homogenních) v České republice jsou dlouhodobě považovány za nízké. V České republice jsou peníze na platy pedagogů ve všech školách a školských zařízeních zřizovaných obcemi přidělovány ze státního rozpočtu podle platné legislativy. Za dodržování legislativních pravidel při hospodaření s financemi ze státního rozpočtu a ve školách a školských zařízeních odpovídají jejich ředitelé(ky). V předchozích letech přidělené prostředky na platy pedagogů nepokrývaly požadavky škol, a tak byli ředitelé(ky) nuceni(y) přistupovat k opatřením, která platy pedagogů snížila. V současné době se očekává navýšení rozpočtu v rezortu státního školství a náprava dosavadních, pro pedagogy demotivujících, opatření.

Dalším, stejně tak častým, bylo zjištění dalšího ztěžujícího faktoru pro práci učitelek věkově smíšených tříd mateřských škol, a to nedostatku financí na vybavení pomůckami a hračkami vhodných pro všechny věkové skupiny. Tento zjištěný faktor řadím pro věkově smíšené třídy ke specifickým. Význam a důležitost podnětnosti prostředí popisuje v první kapitole této bakalářské práce Havlová, Brierley, Rýdl a také Helus, jejichž závěry k tomuto tématu byly už uváděny výše.

Faktorem práci učitelek ztěžujícím, jehož výskyt byl častý a který lze považovat pro věkově smíšené třídy v mateřských školách také za specifický, byly velké věkové rozdíly mezi dětmi. O vhodném organizování dětí různého věku ve věkově smíšené třídě mateřské školy píše v článku uvedeném v první kapitole Havlová: „...*věková smíšená skupina nepůsobí pozitivně automaticky. Ohrozit ji může nevhodné věkové složení – převaha mladších, nebo starších...*” Při současných trendech se navíc může reálně stát, že ve smíšené třídě mateřské školy nebudou spolu jen děti od tří do šesti let, nýbrž od dvou až do sedmi let. Toto zjištění souvisí s následujícím (s. 37) a je o potřebách a pomoci, které by učitelkám v práci s věkově smíšenými třídami pomohly, a tím bude potřeba financí pro práci asistenta či další kvalifikované učitelky. Častý výskyt zaznamenal ve čtvrté položce výzkumného šetření faktor, který práci učitelek věkově smíšených tříd ztěžuje, a to velký počet dětí ve smíšených třídách mateřských škol. Toto zjištění lze považovat za obecné, neboť vysoké počty dětí se v současnosti vyskytují i tam, kde jsou organizovány homogenní třídy. Tento faktor kopíruje stávající demografický vývoj v České republice a v dohledné době může být eliminován tím, že se dají očekávat v následujících letech nižší počty narozených dětí. To, že bylo mezi učitelkami také zjištěno, že jim práci s věkově smíšenou třídou neztěžuje nic a že jsou se svou prací zcela spokojené, je jistě velmi potěšující.

Výzkumné šetření podle páté položky dotazníkového šetření zjišťovalo podporu a pomoc, kterou by učitelky ve věkově smíšených třídách mateřských škol ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov uvítaly a která by jim pomohla. Nejčastěji byla učitelkami uváděna specifická potřeba kvalitních a propracovaných metodik pro věkově smíšené třídy. K důležitosti vzdělání pedagoga ve věkově smíšené třídě je v první kapitole této bakalářské práce citován článek Havlové: „*Největší ohrožení však představuje pedagog, který...není vzdělán v metodice práce s takovouto skupinou, ale je nucen s takovouto skupinou pracovat.*” Přestože ve věkově smíšené třídě pracuji více než patnáct let, propracovanou a kvalitní metodiku pro práci v takovéto třídě mateřské školy jsem nezjistila. Nejen pro začínající učitelky ve věkově smíšených třídách je velmi potřebná a závazný RVP PV zmiňuje heterogenní třídy jen částečně.

Podle dalších zjištění pátou položkou se ukázal stejně tak častým výskyt potřeby finančních prostředků k zajištění práce asistentů či dalších kvalifikovaných učitelek ve věkově smíšených třídách, kde se vyskytují velké věkové rozdíly mezi dětmi. Kvalifikovaný asistent(ka) či další učitelka by přispěli(y) ke zvýšení kvality předškolního vzdělávání rozvíjením individuálních schopností dětí a také by jejich přítomnost ve věkově smíšené třídě pomohla v práci dětem dvouletým anebo dětem s odkladem

školní docházky v naplňování jejich specifických potřeb. Zjištění této potřeby řadím ke specifickým. Žádný z názorů odborníků ji v teoretické části této bakalářské práce nezmiňuje ani ji neuvádějí poznatky z výzkumů věkově smíšených tříd. Problém vzdělávání dětí mladších než tři roky i dětí s odkladem školní docházky lze však považovat za obecný, neboť se s ním potýkají i školy s homogenními třídami.

ZÁVĚR

Tématem, které jsem si pro svou bakalářskou práci zvolila byly „Věkově smíšené třídy v mateřských školách“.

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, které faktory ovlivňují práci učitelek ve věkově smíšených třídách mateřských škol. Tento cíl byl naplněn splněním cílů teoretické i empirické části.

Cílem teoretické části této bakalářské práce bylo objasnit pojem „věkově smíšená třída“ v předškolním vzdělávání a podmínky její existence v současném českém prostředí. Zvolenou metodou byla práce s literaturou. Cíl teoretické části této bakalářské práce byl naplněn obsahem jejích dvou kapitol. První kapitola „Věkově smíšená třída v předškolním vzdělávání“ objasnila prostřednictvím názorů odborníků a poznatků z výzkumů pojem „věkově smíšená třída“ v předškolním vzdělávání, a i když se nepodařilo nalézt žádné výzkumy věkově smíšených tříd v mateřských školách v České republice, kapitola uvádí hlavní závěry zahraničních výzkumů na toto téma. Druhá kapitola s názvem „Věkově smíšené třídy v kurikulu současných českých mateřských škol“ uvedla podmínky existence věkově smíšených tříd v současném českém prostředí a vývoj kurikula pro předškolní vzdělávání, jehož součástí jsou věkově smíšené třídy.

Cílem empirické části bylo zjištění faktorů usnadňujících či ztěžujících práci učitelek mateřských škol ve věkově smíšených třídách. Zvolenými metodami byla práce s literaturou, analýza dokumentů a dotazník pro učitelky věkově smíšených tříd mateřských škol zřizovaných obcemi ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Přerov. Obsah první kapitoly empirické části (kapitola č. 3) vystihuje její název: „Příprava a realizace výzkumného šetření“; kapitola uvádí současně také základní výsledky šetření. Druhá kapitola empirické části (kapitola č. 4) s názvem „Diskuse nad výsledky“ uvádí zjištěné hlavní faktory ve vztahu s literaturou citovanou v teoretické části práce. Jako jeden z hlavních závěrů z výzkumného šetření lze uvést, že pouze některé z faktorů usnadňujících či naopak ztěžujících práci učitelek ve věkově smíšených třídách jsou pro tyto třídy specifické, zatímco další významné faktory jsou společné i věkově homogenním třídám mateřských škol. Mezi zjištěné specifické faktory usnadňující práci patří například to, že věkově smíšené třídy vytváří přirozené sociální prostředí, v němž se děti učí od sebe navzájem. Naopak mezi zjištěné obecné faktory patří nedostatek financí na mzdy učitelek nebo na vybavení třídy potřebnými pomůckami. Obsahem obou kapitol byl naplněn cíl empirické části.

Očekávaným přínosem této bakalářské práce bylo doplnění stávajících poznatků o práci učitelek ve věkově smíšených třídách mateřských škol. V závěru první kapitoly této bakalářské práce se uvádí, že nebyly nalezeny výzkumy věkově smíšených tříd v mateřských školách v České republice. Na základě tohoto zjištění bylo otevřené široké pole pro zkoumání. Splněním cíle této bakalářské práce bylo toto pole zkoumání alespoň částečně zaplněno.

SEZNAM LITERTURY

1. AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 48, ISBN 80-87000-00-5.
2. BRIERLEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. Přel. K. Balcar. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. 120 s. ISBN 80-7178-484 -2.
3. ESSA, Eva L. *Introduction to Early Childhood Education*. 6. vyd. Belmont: Wadsworth, 2011. 580 s. ISBN 978-1-4283-6053-2.
4. EVANGELOU, Demetra; KATZ, Lilian G. Mixed-Age Grouping in Early Childhood Education. In NEW, Rebecca S.; COCHRAN, Moncrieff (eds.). *Early childhood education: an international encyclopedia*. Westport: Praeger, 2007, s. 518-523. ISBN 0-313-33100-6.
5. GRUNELIUSOVÁ, E. *Výchova v raném dětském věku*. Praha: Baltazar, 1992. 59 s. ISBN 80-9003-734.
6. HAVLÍNOVÁ, M. *Kurikulum podpory zdraví v MŠ*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 223 s. ISBN 978-80-7367-487-8.
7. HAVLOVÁ, Jana. Výhody, či nevýhody věkově smíšených skupin? *Poradce ředitelky mateřské školy*, 2012, roč. 2 , č. 1, s. 20 – 22.
8. HELLUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 232 s. ISBN 80-7178-888-0.
9. KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. (eds.) *Předškolní a primární pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 456 s. ISBN 80-7178-585-7.
10. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2.vyd Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0.
11. MONTESSORI, M. *Absorbující mysl. Vývoj a výchova dítěte od narození do šesti let*. 1. vyd. Praha: SPS-Nakladatelství světových pedagogických směrů, 2003. 197 s. ISBN 80-86 189-02-3.
12. PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. 192 s. ISBN 978-80-7178-999-4.
13. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 272 s. ISBN 80-7178-399-4.

14. RÝDL, K. *Metoda Montessori pro naše dítě. Inspirace pro rodiče a zájemce*. 2. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007. 199 s. ISBN 978-80-7395-004-0.
15. RÝDL, K., ŠMELOVÁ, E. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 224 s. ISBN 978-80-244-3033-1.
16. SPILKOVÁ, V. a kol. *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2004. 271 s. ISBN 80-7315-081-6.
17. SVOBODOVÁ, J. *Výběr z reformních i současných edukačních koncepcí*. Brno: MSD, 2009. 220 s. ISBN 978-80-86633-93-0.
18. SYSLOVÁ, Zora, NAJVAROVÁ, Veronika. Předškolní vzdělávání v České republice pohledem pedagogického výzkumu. *Pedagogická orientace*, 2012, roč. 22, č. 4., s. 490-515.
19. ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola: Teorie a praxe I*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2004. 168 s. ISBN 80-244-0945-8.
20. ŠTEFFLOVÁ, Jaroslava. Zaběhaný řád se mění. *Učitelské noviny*, 2014, roč.117, č. 9, s. 4 – 6.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ASOCIACE LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL. *Historie lesních MŠ* [online]. Praha: 2011 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z WWW: <http://lesnims.cz/zakladni-informace/historie>
2. ASOCIACE LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL. *Mapa lesních MŠ* [online]. Praha: 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z WWW: <http://lesnims.cz/lesni-ms-v-cr>
3. ASOCIACE WALDORFSKÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL. *Waldorfské mateřské školy v ČR* [online]. Praha: 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.awms.cz/waldorfske-materske-skoly-v-cr>
4. FOLAUFOVÁ, B. *Seznam daltonských škol v ČR* [online]. 2012, Praha: Národní informační centrum pro mládež, 2012 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.nicm.cz/daltonske-skoly-v-cr-0>
5. KRAJSKÝ ÚŘAD OLOMOUCKÉHO KRAJE. *Školy a školská zařízení v Olomouckém kraji* [online], Olomouc: 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/adresar-skol-a-skolskych-zarizeni-cl-276.html>
6. KUKAL, P. Za vším hledej Jenu!. In: *Rodina.cz: Každodenník o dětech a rodičích* [online]. 6.3.1999 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.rodina.cz/clanek38.htm>
7. LAMBERTYOVÁ, K. *Přehled mateřských škol s programem a prvky Montessori pedagogiky* [online]. Praha: Společnost Montessori, o.s., 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z WWW: www.montessoricr.cz/rwarea/File/Prehled%20Montessori%20ZS%20a%20MS.pdf
8. MŠMT ČR. *Rejstřík škol a školských zařízení* [online]. Praha, 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z WWW: <http://rejskol.msmt.cz/>
9. PORTÁL. *Alternativní programy v mateřských školách* [online]. Praha: 2010 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2793>

10. STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Seznam škol programu Škola podporující zdraví* [online]. Praha: 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z WWW: www.szu.cz/seznam-clenu?highlightWords=špz
11. STEP BY STEP ČESKÁ REPUBLIKA, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ [online]. Praha: 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.sbscr.cz/>

ANOTACE

Jméno a příjmení autorky: Ivana Hájková

Název katedry a fakulty: Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Filozofická fakulta

Název bakalářské diplomové práce: Věkově smíšené třídy v mateřských školách

Vedoucí práce: doc. PhDr. Michaela Prášilová, Ph.D.,

Počet znaků: 77 950

Počet příloh: 2

Počet titulů použité literatury: 31

Klíčová slova :

věkově smíšená třída, vzdělávací program, kurikulum, školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, alternativní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, učitelka, výzkumné šetření, faktory, mateřská škola

Mixed-age group, curriculum, pre-school curriculum, alternative pre-school curriculum, teachers, survey, factors, kindergarten

Anotace:

Bakalářská práce je zaměřena na předškolní vzdělávání ve věkově smíšených třídách. Uvádí názory odborníků a poznatky z výzkumů věkově smíšených tříd v mateřských školách. Na základě výzkumného šetření předkládá, které faktory podle názoru učitelek mateřských škol, usnadňují či ztěžují jejich práci ve věkově smíšených tříd.

The bachelor thesis focuses on educating mixed-age groups in kindergartens based on research findings and expert opinions on the topic. On the basis of an original survey it shows which factors impact the work of kindergarten teachers in mixed-age groups positively and which negatively.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

DOTAZNÍK PRO ŘEDITELKU ČI UČITELKU MATEŘSKÉ ŠKOLY VE VĚKOVĚ SMÍŠENÉ TŘÍDĚ DĚTÍ

Vážená paní ředitelko, vážená paní učitelko,

dovoluji si Vás oslovit se žádostí o vyplnění níže uvedeného dotazníku, který se týká Vašich zkušeností z Vaší práce s věkově smíšenou třídou dětí.

Jmenuji se Ivana Hájková a studuji třetí ročník bakalářského studia oboru Školský management Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Tématem mé bakalářské práce jsou „Věkově smíšené třídy“.

Protože s takovou třídou dětí už delší čas také pracuji, vím, jak je práce pedagoga s nimi specifická a náročná. Odborného materiálu pro tuto práci není k dispozici mnoho, a proto mě velmi zajímají Vaše názory na Vaši práci ve věkově smíšené třídě dětí v mateřské škole. Můžete je vyjádřit v následujících pěti dotazníkových položkách. Budete li mít zájem o výsledky zjištění, ráda Vám je sdělím.

- 1. Jak dlouhá je Vaše zkušenost s prací s věkově smíšenou třídou?**
- 2. Co Vám práci s věkově smíšenou třídou usnadňuje?**
- 3. Jste přesvědčena o smyslu Vaší práce s věkově smíšenou třídou dětí ?
A proč?**
- 4. Co Vám práci s věkově smíšenou třídou ztěžuje?**
- 5. Jaká podpora či pomoc by Vám ve vaší práci pomohla ?**

Chci Vám vyjádřit velké poděkování za Váš čas a energii, kterou jste zamyšlení nad otázkami a jejich zodpovězení věnovala. Přeji Vám hodně úspěchů a radosti ve Vaší další práci.

Ivana Hájková

Příloha č. 2

**MATEŘSKÉ ŠKOLY A SPOJENÁ ZAŘÍZENÍ ZÁKLADNÍ A MATEŘSKÁ ŠKOLA
VE SPRÁVNÍM OBLASTI PŘEROV (poznámka: VST: věkově smíšené třídy)**

	NÁZEV	ADRESA	POČET TŘÍD	VST	ALT. PROGRAM	ODESLANY DOTAZNÍK	RESPON- DENTKY
1	Mateřská škola	Bezuchov	1	1		ano	1
2	Mateřská škola	Bochoř	2			ne	-
3	Mateřská škola	Brodek u Přerova	4			ne	-
4	Mateřská škola	Buk	1	1	ŠPZ	ano	3
5	Mateřská škola	Citov	1	1		ano	1
6	Mateřská škola	Dřevohostice	3	3	ŠPZ	ano	1
7	Mateřská škola	Kojetín	7			ne	-
8	Mateřská škola	Lišná	2			ne	-
9	Mateřská škola	Dvořákova , Přerov	4			ne	-
10	Mateřská škola	Komenského, Přerov	3			ne	-
11	Mateřská škola	Kouřilkova, Přerov	7			ne	-
12	Mateřská škola	Kratochvílova, Přerov	3			ne	-
13	Mateřská škola	Lešetínská, Přerov	3			ne	-
14	Mateřská škola	Máchova 14Přerov	3	1		ano	2
15	Mateřská škola	Optiky, Přerov	4	1		ano	2
16	Mateřská škola	Máchova 8, Přerov	5			ne	-
17	Mateřská škola	U tenisu, Přerov	4			ne	-
18	Mateřská škola	Kozlovská, Přerov	4			ne	-
19	Mateřská škola	Sušice	1	1		ano	1
20	Mateřská škola	Tučín	1	1		ano	1
21	Mateřská škola	Uhřičice	1	1		ano	0
22	Mateřská škola	Přerov - Újezdec	2	2		ano	2
23	Mateřská škola	Výkleky	1	1	lesní MŠ	ano	1
24	Mateřská škola	Želatovice	1	1		ano	1
25	Základní škola a Mateřská škola	Beňov	1	1		ano	1
26	Základní škola a mateřská škola	Domaželice	1	1		ano	1
27	Základní škola a Mateřská škola	Horní Moštěnice	4			ne	-
28	Základní škola a Mateřská škola	Kokory	2			ne	-
29	Základní škola a Mateřská škola	Křenovice	1	1		ano	0
30	Základní škola a Mateřská škola	Lazníky	1	1		ano	1
31	Základní škola a mateřská škola	Lobodice	1	1		ano	2
32	Základní škola a Mateřská škola	Měrovice nad Hanou	1	1		ano	0
33	Základní škola a mateřská škola	Pavlovice u Přerova	1	1		ano	1
34	Základní škola a mateřská škola	Polkovice	1	1		ano	0
35	Základní škola a Mateřská škola	Prosenice	2	2		ano	1
36	Základní škola J.A.Komenskéh o a Mateřská škola	Přerov - Předmostí	8		Začít spolu	ne	-
37	Základní škola a mateřská škola	Radslavice	3	3	Waldorfská škola	ano	1
38	Základní škola a mateřská škola	Rokytnice	4			ano	1

39	Základní škola a mateřská škola	Stará Ves	2	2	ŠPZ	ano	1
40	Základní škola a Mateřská škola	Tovačov	4			ne	-
41	Základní škola a Mateřská škola	Vlkoš	1	1		ano	0
42	Základní škola a Mateřská škola	Troubky	3			ne	-
			109	31		25	26/ 7 VST ne